

Sveučilište u Zagrebu

PRAVNI FAKULTET

STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

POSLIJEDIPLOMSKI SPECIJALISTIČKI STUDIJ -
PSIHOSOCIJALNI PRISTUP U SOCIJALNOM RADU

Bernarda Vrtarić

**PERCEPCIJA DOBROBITI
UKLJUČIVANJA U DRUŠTVENO
KORISNO UČENJE IZ PERSPEKTIVE
ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA**

SPECIJALISTIČKI RAD

Mentor: doc.dr.sc. Koraljka Modić Stanke

Zagreb, 2024.godine

Sveučilište u Zagrebu

FACULTY OF LAW

STUDY CENTER OF SOCIAL WORK

POSTGRADUATE SPECIALIST STUDIES -
PSYCHOSOCIAL APPROACH IN SOCIAL WORK

Bernarda Vrtarić

**PERCEPTION OF THE WELL-BEING
OF INVOLVING IN SERVICE-LEARNING
FROM THE PERSPECTIVE OF
NONPROFIT ORGANIZATIONS**

SPECIALIST THESIS

Supervisor: Koraljka Modić Stanke, PhD Asistant
Professor

Zagreb, 2024.

Sadržaj

Sažetak:	
1. Uvod	1
1.1. Povezanost akademske i društvene zajednice.....	6
1.2. Dobrobiti društveno korisnog učenja.....	10
1.3. Uvođenje društveno korisnog učenja na fakultetima.....	16
2. Problemi i hipoteze	19
3. Metoda	20
3.1. Nacrt istraživanja.....	20
3.2. Sudionici.....	21
3.3. Postupak provedbe istraživanja.....	22
3.4. Obrada podataka.....	23
4. Rezultati istraživanja i rasprava	24
4.1. Povezanost između očekivanih dobrobiti uključivanja u društveno korisno učenje i motivacije za društveno korisno učenje.....	25
4.2. Očekivanja potencijalnih dobrobiti uključivanja u društveno korisno učenje obzirom na dosadašnje iskustvo uključivanja vanjskih aktera u rad organizacije.....	27
4.3. Motivacija društvenih organizacija za uključivanje u društveno korisno učenje s obzirom na dosadašnje iskustvo uključivanja vanjskih aktera u rad organizacije.....	30
4.4. Najvažnije dobrobiti za udrugu/zajednicu vezane uz uključivanje u društveno korisno učenje.....	33
4.5. Glavni razlozi uključivanja društvenih organizacija u društveno korisno učenje.....	37
5. Ograničenja istraživanja	40
6. Praktične implikacije	44
7. Zaključak	46
Literatura	48
Prilog 1.: Tablica kodiranja	54

Percepcija dobiti uključivanja u društveno korisno učenje iz perspektive organizacija civilnog društva

Sažetak: DKU je nastavna metoda koje mijenja tradicionalno iskustvo učenja i podučavanja za studente, nastavnike, odnosno akademsku zajednicu, organizacije i cjelokupnu zajednicu u kojoj se provodi omogućavajući cirkulaciju znanja i vještina svakog pojedinog dionika proizvodeći dobit za sve uključene. Iako su motivacija za uključivanje u ovu nastavnu metodu, kao i dobiti koje ona proizvodi za studente i akademsku zajednicu sve češće istraživani, relativno je neistražena percepcija organizacija u zajednici koje su ključni dionici ovakvog nastavnog procesa. Stoga je provedeno istraživanje koje je koristilo kombinirani kvantitativni i kvalitativni pristup za ispitivanje perspektive organizacija civilnog društva glede percipirane dobiti DKU-a. Specifično, istraživanjem se nastojalo ispitati postojanje razlika u očekivanjima i motivaciji s obzirom na dosadašnje iskustvo uključivanja vanjskih aktera, utvrditi postojanje povezanosti očekivanih dobiti i motivacije za DKU te identificirati glavne dobiti i razloge za uključivanje u DKU.

Rezultati provedene web ankete pokazali su kako nema razlike u očekivanjima i motivaciji društvenih organizacija vezano uz moguće dobiti uključivanja u društveno korisno učenje s obzirom na dosadašnje iskustvo uključivanja vanjskih aktera u rad organizacije, no utvrđeno je kako postoji povezanost između očekivanih dobiti uključivanja u društveno korisno učenje i motivacije za istim, pri čemu su društvene organizacije s izraženijim pozitivnim očekivanjima glede dobiti društveno korisnog učenja ujedno i više motivirane za sudjelovanje u takvim aktivnostima. Kao glavni razlozi za uključivanje u društveno korisno učenje prepoznati su promicanje volontera i volonterske kulture unutar udruge/zajednice, unaprjeđenje kompetencija studenata uključenih u rad udruge/zajednice i njihov budući angažman u civilnom sektoru, razvijanje suradnje sveučilišta/akademske zajednice i udruge i stjecanje nove radne snage. Organizacije civilnog društva kao dobiti ove metode navele su popularizaciju volonterstva, unaprjeđenje socijalnih usluga, unaprjeđenje ljudskih potencijala, razvoj suradnje s akademskom zajednicom, prikupljanje donatora za udruhu/zajednicu, stjecanje novih znanja zaposlenika, studenata i volontera u udruzi/zajednici i povećanje vidljivosti udruge.

Provedeno istraživanje, kao i sam rad doprinose boljem razumijevanju perspektive organizacija civilnog društva u društveno korisnom učenju, ali i boljoj evaluaciji istog, kao i prepoznavanju mogućnosti za unaprjeđenje suradnje sa akademskom zajednicom.

Ključne riječi: *društveno korisno učenje, organizacije civilnog društva, dobiti, motivacija*

Perception of the benefits of involving in service-learning from the perspective of nonprofit organizations

Abstract: SL is a teaching method that changes the traditional learning and teaching experience for students, teachers, the academic community, organizations and the entire community in which it is carried out, enabling the circulation of knowledge and skills of each individual stakeholder, bringing benefits to all involved. Although the motivation for engaging in this teaching method, as well as the benefits it produces for students and the academic community, have often been researched, the perception of organizations in the community that are key stakeholders in this teaching process is relatively unexplored. Therefore, a research was conducted that using a combined quantitative and qualitative approach to examine the perspective of civil society organizations regarding the perceived benefit of SL. Specifically, the aim of the research was to examine the existence of differences in expectations and motivation regarding to the past experience of involving external actors, to determine the existence of connection between expected benefits and motivation for SL and to identify the main benefits and reasons for involvement in SL.

The results of the conducted web survey showed that there is no difference in the expectations and motivation of nonprofit organizations related to the possible benefits of involvement in service-learning regarding to the previous experience of involving external actors in the organization's work, but it was determined that there is a connection between the expected benefits of involvement in service-learning and motivation for the SL, whereby nonprofit organizations with more pronounced positive expectations regarding the benefits of service-learning are also more motivated to participate in such activities. The main reasons for including in service-learning are the promotion of volunteers and the volunteer culture within the association/community, the improvement of the competencies of students involved in the work of the association/community and their future engagement in the civil sector, the development of cooperation between universities/academic communities and associations, and the acquisition of new work forces. Nonprofit organizations mentioned the popularization of volunteering, improvement of social services provided by the association/community, improvement of the human potential, development of cooperation with the academic community, collection of donors for the association/community, acquisition of new knowledge by employees, as benefits of this method, students and volunteers in the association/community and increasing the visibility of the association.

The conducted research, as well as the work itself, contribute to a better understanding of the perspective of nonprofit organizations in service-learning, but also to a better evaluation of it, as well as to the recognition of opportunities for improving cooperation with the academic community.

Keywords: *service-learning, nonprofit organizations, expectations, motivation*

Izjava o autorstvu rada

Ovime potvrđujem da sam osobno napisala rad:

Percepcija dobiti uključivanja studenata u društveno korisno učenje iz perspektive organizacija civilnog društva – očekivanja i motivacija

i da sam njegova autorica.

Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima (bilo da su u pitanju mrežni izvori, udžbenici, knjige, znanstveni, stručni ili popularni članci) u radu su jasno označeni kao takvi te adekvatno navedeni u popisu literature.

Ime i prezime: Bernarda Vrtarić

Datum: 05. travnja 2024. godine

1. Uvod

Akadska zajednica, studenti i organizacije civilnog društva prihvale su društveno korisno učenje (eng. Service-Learning) kao inovativnu metodu koja uključivanjem studenata u rad u zajednici doprinosi razvoju civilne misije sveučilišta (Petri, 2015.). Pojam društveno korisnog učenja seže od 1967. godine iz Sjedinjenih Američkih Država, a kao autori se navode Robert Sigmon i William Ramsey koji su pod istim podrazumijevali vezu između autentičnog pružanja pomoći zajednici, namjernog akademskog učenja i (kritičkog) razmišljanja (Modić Stanke, 2019.). Značajna prisutnost ove metode učenja u američkim visoko obrazovanim institucijama javlja se tek dva desetljeća kasnije, dok se na područje Europe ona prvo počinje promicati u visokom obrazovanju Velike Britanije, Irske i Njemačke (Modić Stanke, 2019.). Primjena društveno korisnog učenja razlikuje se i danas između pojedinih zemalja, ali i institucijama koje su ju implementirale u svoj kurikulum. Za razliku od sveučilišta sa sjedištem u SAD-u, akademici na europskim sveučilištima tradicionalno su težili umanjiti ulogu treće misije visokog učilišta, stoga je prihvaćanje društveno korisne pedagogije donekle sporije, s velikom varijabilnošću među zemljama (Pinheiro, 2015., prema Modić Stanke i sur., 2021.).

U literaturi postoje različite definicije društveno korisnog učenja pri čemu jedne naglašavaju poveznicu s kurikulumom, druge ulogu fakulteta i društvene zajednice, dok treće ističu društvenu pravdu i promjenu sustava (Modić Stanke, 2019.). Međutim, većina definicija ima niz zajedničkih elemenata koje autori smatraju ključnim pa se može reći kako društveno korisno učenje uključuje integraciju akademskog sadržaja, društveno korisnih aktivnosti i kritičkog razmišljanja u recipročnom partnerstvu koje uključuje studente, nastavnike i članove društva, a sve u svrhu postizanja akademskih, civilnih i osobnih ishoda učenja i unapređivanja dobrobiti društvene zajednice (Bringle i Clayton, 2012., prema Modić Stanke, 2019.). U Hrvatskoj je najčešće citirana definicija Mikelić Preradović (2009.; 7) prema kojoj je društveno korisno učenje (eng. Service-Learning) „nastavna metoda koja studentima omogućava da znanje i vještine stečene na akademskom kolegiju primjenjuju na razvoj projekta kojim se rješava neki društveni problem, s ciljem obogaćivanja procesa usvajanja znanja kroz kritičko promišljanje o složenim uzrocima društvenih problema i međusobnu suradnju na zajedničkom projektu“.

Nacionalna strategija stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva za razdoblje od 2012. do 2016. godine u Republici Hrvatskoj (2012.), društveno korisno učenje definira kao „metodu kojom studenti ili sudionici uče i razvijaju se kroz aktivno sudjelovanje u pažljivo organiziranoj aktivnosti koja se provodi u zajednici i ispunjava potrebe zajednice i koja je koordinirana s osnovnom školom, srednjom školom, ustanovom visokog obrazovanja ili kao program rada za opće dobro, te sa zajednicom, a jača građansku odgovornost i integrirana je u akademske procese i poboljšava i pojačava akademski nastavni plan i program studenata, odnosno obrazovne komponente programa rada za opće dobro u kojem sudionici sudjeluju, te pruža strukturirano vrijeme za studente ili sudionike za razmišljanje sudioničkom iskustvu“. Valja napomenuti kako spomenuta definicija nedovoljno naglašava ključnu komponentu oko koje se treba voditi računa prilikom društveno korisna učenja, a to je kritičko promišljanje (Majdak i Modić Stanke 2022.). Kritičko promišljanje proces je kojim studenti promišljaju i povezuju vlastita i tuđa iskustva s ciljevima kolegija, ali i cjelokupnog studija koje im omogućava preobraženje iskustva u učenje (Mikelić Preradović, 2009., prema Majdak i Modić Stanke 2022.). Zbog navedenog od iznimne je važnosti suradnja i usuglašavanje svih stručnjaka uključenih u društveno korisno učenje, a u svrhu donošenja definicija i strategija koje će usmjeravati sve one koji se u njega žele uključiti.

Ono što je važno naglasiti jest razlika između društveno korisnog učenja i drugih oblika studentskih aktivnosti, prvenstveno prakse i volontiranja. Studentska praksa kao oblik aktivnosti priprema studente za buduću karijeru i sastavni je dio nastavnog procesa. Ona im omogućuje primjenu dosadašnjih znanja na stvarnim primjerima iz svakodnevnoga života i stjecanje iskustva rada koje će im biti od koristi nakon završetka studija, a ponajviše prilikom zapošljavanja (Stolnik i Trstenjak, 2022.). Tako je primjerice na diplomskom studiju socijalnog rada u Ljubljani terenska praksa obvezna, a u sklopu praktikuma studenti određeno vrijeme provode u organizacijama socijalne skrbi u vidu praktično organizirane nastave (Fakulteta za socijalno delo, 2015., prema Urbanc, i sur., 2016.). Na Studijskom centru socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu na trećoj godini preddiplomskog studija, studenti imaju organiziranu praksu iz kolegija Socijalna gerontologija. Praksa se provodi se u ustanovama za starije i nemoćne ili u sklopu programa za starije udruga civilnog

društva po posebno priređenom programu, a studenti sudjeluju u neposrednom radu s korisnicima ili na ostvarivanju ostalih zadataka predviđenih praksom. U ovom kontekstu studenti imaju priliku upoznati različite oblike rada ustanove/programa, korisnike, njihove potrebe, vrstu usluga koje ustanova pruža te profesionalni profil stručnjaka koji u njoj rade. Tijekom prakse studenti obavljaju unaprijed definirane radne zadatke, a nakon prakse trebaju prirediti odgovarajuće izvješće (Studijski centar socijalnog rada, 2023.).

Volontiranjem se prema Zakonu o volonterstvu (NN 58/07, 22/13, 84/21) koji je na snazi u Republici Hrvatskoj, smatra dobrovoljno ulaganje osobnoga vremena, truda, znanja i vještina kojima se obavljaju usluge ili aktivnosti za dobrobit druge osobe ili za opću dobrobit, a obavljaju ih osobe na način predviđen zakonom, bez postojanja uvjeta isplate novčane nagrade ili potraživanja druge imovinske koristi za obavljeno volontiranje. Volonterstvo se može definirati i kao dugoročno, planirano, prosocijalno ponašanje za dobrobit stranaca koje se javlja u organiziranom okruženju, (Penner, 2002., prema Juzbašić, i Vukasović Hlupić, 2015.). Većina neprofitnih organizacija, ali i one koje to nisu, uključuju u svoj rad volontere ili barem provode volonterske akcije, a podaci o istome dostupni su na njihovim mrežnim stranicama. Pa tako udruga Krijesnica navodi kako volonteri Krijesnice svojim angažmanom pomažu u provođenju svih aktivnosti udruge. Volontirati se može na odjelima s djecom, pomoći pri pripremanju poklona za djecu za blagdane i važne datume, sudjelovati u javnim i volonterskim akcijama i sl. (Udruga Krijesnica, (2023). Volonteri za svoj rad mogu dobiti potvrdu o volontiranju, a isto može biti evidentirano u volonterskim knjižicama te se uključiti mogu svi bez obzira na status (učenik, student, umirovljenik itd.).

Zbog elemenata koje prethodno navedene aktivnosti dijele s društveno korisnim učenjem laici ih nerijetko smatraju sinonimima, no Furco (1996.) smatra da je za njihovo razlikovanje dovoljno odgovoriti na dva pitanja: tko ima primarnu korist od dotične aktivnosti (student ili član društvene zajednice?) te koja je primarna svrha tj. cilj (učenje ili pomoć društvenoj zajednici?). Ukoliko primarnu korist od studentske aktivnosti imaju studenti te je svrha iste učenje tada govorimo o studentskoj praksi, a ukoliko primarnu korist od aktivnosti ostvaruju članovi društvene zajednice, a cilj

iste je pomaganje tada govorimo o volontiranju. Kada je odgovor na oba pitanja podjednako, odnosno ukoliko je svrha aktivnosti u podjednakoj mjeri učenje i pomaganje, a korist ostvaruju i studenti i članovi društvene zajednice govorimo o društveno korisnom učenju (Modić Stanke, 2019.).

Pregled literature (Eyler i sur., 2001.) sugerira da društveno korisno učenje proizvodi pozitivne učinke na studente, fakultete i organizacije koje ga provode, ali i na zajednicu u cjelini. Dosad je najviše istraživani i potvrđen pozitivan učinak ove metode na studente – kod kojih ona prvenstveno doprinosi u akademskom, interpersonalnom i osobnom pogledu. Kroz društveno korisno učenje studenti unaprjeđuju svoje vještine kritičkog razmišljanja, integriraju teoriju i praksu, unaprjeđuju komunikacijske vještine te potiču trajno društveno korisni angažman (Basinger i Bartholomew, 2006.). Također, studenti kroz društveno korisno učenje šire svoje vidike, usvajaju nova znanja i vještine, stječu iskustva u kojima uče o radu u organizaciji, ali dolaze i do mnogih osobnih uvida (Vizenor i sur., 2017.). Međutim, dok su u literaturi relativno česti primjeri istraživanja značaja društveno korisnog učenja za akademsku zajednicu i studente (npr. Celio i sur., 2011.; Yorio i Ye, 2012.), značajno rjeđe nalaze se primjeri istraživanja koristi istog za same društvene organizacije koje su uključene u njegovo provođenje.

Ono što se, vezano uz učinke društveno korisnog učenja za društvene organizacije, naglašava kao najbitnije jesu ekonomske i socijalne dobiti kroz ostvarenu suradnju sa fakultetom te edukacija svih uključenih dionika. Društvene organizacije ističu da im je društveno korisno učenje značajno zbog novih informacija, uvida i strategija za unaprjeđenje rada koje im studenti pružaju zbog čega su uglavnom (vrlo) zadovoljni ostvarenom suradnjom (Vizenor i sur., 2017.). Studenti dolaskom u organizaciju donose svoju energiju, radni entuzijizam, ali i nove ideje i perspektive. Važno je istaknuti kako sudjelovanjem u društveno korisnom učenju, organizacije jačaju vezu sa sveučilištima, ostvaruju kontakt sa stručnjacima iz područja svog djelovanja i dobivaju nove informacije (Vernon i Ward. 1999.).

Kao najvažniji element procesa društveno korisnog učenja ističe se reciprocitet između akademske zajednice i društvene organizacije, odnosno partnera koji u njemu sudjeluju kako bi studenti mogli iskusiti drugačiju metodu učenja koja bi ih

potaknula na društvenu promjenu (Petri, 2015.). Kada govorimo o motivaciji i očekivanjima koje neprofitne organizacije imaju od uključivanja u društveno korisno učenje, prvenstveno se to odnosi na kombinaciju osobne motivacije povezanu s motivacijom rada za opće dobro, pomaganje studentima u učenju ili privlačenju donatora za organizaciju (Basinger i Bartholomew, 2006.). Motivacija najčešće proizlazi iz altruističnih razloga, ali i želje za unaprjeđenjem organizacije. Batenburg (1995, prema Geller i sur. 2016.) navodi kako društvene organizacije imaju tri glavna razloga za uključivanje u proces društveno korisnog učenja. Prvo, na taj način unaprjeđuju usluge ili proizvode za svoje klijente jer studenti nisu samo dodatna radna snaga već donose novu perspektivu i vještine koje unaprjeđuju rad organizacije. Drugo, društvene organizacije koje rade za opće dobro, uključuju se u društveno korisno učenje kako bi educirali mlade o svom radu te na to gledaju kao način informiranja i privlačenja novih generacija volontera, donatora i budućih zaposlenika. Naposljetku, društvene organizacije uključuju se u društveno korisno učenje kako bi stvorile nove resurse i dobile podršku ostalih uključenih i/ili zainteresiranih strana.

U Republici Hrvatskoj implementacija društveno korisnog učenja u sustav visokog obrazovanja započela je u akademskoj godini 2007./2008. s izbornim kolegijem na diplomskom studiju Informacijskih i komunikacijskih znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (Mikelić Preradović, 2015.). Tijekom sljedećih godina još je nekoliko kolegija u visokoobrazovnim institucijama diljem Republike Hrvatske implementiralo komponente društveno korisnog učenja, o čemu govori podatak da je u akademskoj godini 2013./2014. postojalo 13 kolegija iz širokog područja društveno-humanističkih znanosti s implementiranom komponentom društveno korisnog učenja (Europe Engage – Croatia National Report, 2016.). Povećani interes za društveno korisno učenje predstavnici akademske i društvene zajednice pokazali su 2017./2018. godine, kada je na poziv za dostavu projektnih prijedloga „*Podrška razvoju partnerstava organizacija civilnog društva i visokoobrazovnih ustanova za provedbu programa društveno korisnog učenja*“ (ESF, 2017.) stiglo preko 150 kvalitetnih prijava iz cijele države – od čega ih je u konačnici financirano svega 27. Budući da su gore spomenuti projekti podržani od strane EU i Vlade RH koje dijele viđenje Sveučilišta i društvene zajednice da razvijeni programi društveno korisnog

učenja kao i partnerstva akademske i društvene zajednice trebaju biti dugoročni, ravnopravni i održivi – u Republici Hrvatskoj je 2019. započet proces institucionalizacije kroz otvaranje ureda i centara za društveno korisno učenje u sklopu većih sveučilišta u državi.

Usljed niza edukacija, stručnih skupova, diseminacijskih aktivnosti i umrežavanja nastavnika zainteresiranih za društveno korisno učenje unutar i izvan Republike Hrvatske, u posljednjih nekoliko godina opaža se porast u sveučilišnoj ponudi kolegija društveno korisnog učenja na različitim studijima (Modić Stanke, 2019.). Međutim, budući da u sklopu jednog kolegija u pravilu postoji potreba za partnerstvom s nekoliko društvenih organizacija – da bi ideja bila održiva linearan porast interesa za društveno korisno učenje unutar akademske zajednice trebao bi pratiti eksponencijalni porast interesa društvene zajednice. No je li, u kojoj mjeri i iz kojih razloga društvena zajednica u Republici Hrvatskoj zainteresirana za sudjelovanje u aktivnostima društveno korisnog učenja dosad nije istraženo. Akademske zajednici ove informacije važno znati ne samo zbog planiranja promidžbenih aktivnosti i strategije privlačenja (potencijalnih) društvenih partnera, nego i zbog potrebe za osiguravanjem recipročnosti partnerstva koja dovodi do većeg zadovoljstva svih aktera, sveobuhvatnijeg konačnog učinka aktivnosti i u konačnici kvalitetnijeg i održivog odnosa akademske i društvene zajednice.

1.1. Povezanost akademske i društvene zajednice

Posljednjih se godina pred sveučilišta postavlja izazov, ali i svojevrsan pritisak da svojim djelovanjem dodatno doprinose i cjelokupnoj društvenoj zajednici. Naime, uspon ekonomije znanja uz fenomen globalizacije te ekonomsku i ekološku krizu, izazovi su koji su doprinijeli promjeni i proširenju misije sveučilišta (Compagnucci i Spigarelli, 2020.). Javnosti je poznato da su visokoobrazovne institucije tradicionalno zadužene za provedbu nastave - koja uključuje prenošenje znanja i stvaranje novih stručnjaka (prva misija sveučilišta) te provedbu istraživanja - koja uključuju provjeru već postojećih i razvijanje novih znanja (druga misija sveučilišta). Međutim, manje poznata i često zanemarena treća misija sveučilišta pretpostavlja društvenu odgovornost visokoobrazovnih institucija te podrazumijeva povezivanje

sveučilišta s društvenom zajednicom u svrhu doprinosa unapređenju zajednice i društva (Modić Stanke, 2019.). Misija sveučilišta nikada nije bila statična, već se ona uvijek mijenjala ovisno o društvenim potrebama kroz povijesne, političke i ekonomske kontekste, pa se tako različito i interpretirala (Ćulum i Ledić, 2011.). Već ranije spomenute promjene u okolini, utjecale su na evoluciju sveučilišta koja su u 21. stoljeću promijenila svoju misiju te njihova trilogija sada uključuje učenje, otkrića i uključivanje u zajednicu (Modić Stanke, 2019.).

Sveučilišta koja u svojim aktivnostima uključuju društvenu odgovornost doprinose društvenom, gospodarskom i kulturnom razvoju u kojima posluju prijenosom znanja i tehnologije za industriju i društvo u cjelini. Termin treća misija odnosi se na opsežan niz aktivnosti koje obavljaju visokoškolske ustanove u svrhu prijenosa znanja civilnim organizacijama i društvu općenito, ali i promicanja poduzetništva, inovacija, socijalnih djelatnosti i životnih vještina (Compagnucci i Spigarelli, 2020.). Spomenute aktivnosti tako uključuju istraživanja koja se odnose na prijenos tehnologija i inovacija, nastavu koja uključuje cijeloživotno učenje i kontinuirano obrazovanje te sveučilišni angažman u društvenom i kulturnom životu. Prema Observatory of the European University (2006., prema Bosanac i Milutinović, 2022.) treća misija podrazumijeva suradnju sveučilišta s neakademsom zajednicom; gospodarstvom, javnim sektorom i širom društvenom zajednicom. Ona sadrži ekonomsku i društvenu dimenziju svojih aktivnosti koje govore o načinima i mehanizmima integracije sveučilišta u zajednicu, ali i omogućuju analizu i raspravu o doprinosu sveučilišta kroz razvoj ekonomije i društva (Schoel i sur., 2006., prema Ćulum i Ledić 2011.) Treća misija složeni je fenomen, oko kojeg na početku nije bilo jedinstvenog usuglašenja, ali se u posljednjih desetak godina artikulirao kao rezultat dijaloga sveučilišta, industrije, politike i društva (Vorley i Nelles, 2009.; Predazzi, 2012; Giuri i sur., 2019., prema Compagnucci i Spigarelli, 2020.). Prema Ćulum i Ledić (2011.) osnovne akademske djelatnosti, nastava, istraživanje i djelovanje u zajednici predstavljaju predmet prilagođavanja promijenjenim potrebama i društvenim zahtjevima.

Društveno korisno učenje kao nastavna metoda pretpostavlja uključivanje u zajednicu i podrazumijeva kako članovi akademske zajednice u jednakoj mjeri teže ostvarenju svih triju misija sveučilišta (Modić Stanke, 2019). Istraživanje provedeno u Republici Hrvatskoj (Ćulum i Ledić, 2011.) u kojem su sudjelovali sveučilišni nastavnici i suradnici zaposleni prema ugovoru o radu u Republici Hrvatskoj, pokazalo je da je većina nastavnika suglasna kako je primarna misija sveučilišta obrazovanje društveno odgovornih i aktivnih građana koji će djelovati za opće dobro te da imaju pozitivne stavove prema civilnom zalaganju i djelovanju za opće dobro. Ipak, spomenuto istraživanje pokazalo je kako polovica nastavnika smatra da je prekasno poticati obrazovanje za aktivno građanstvo na fakultetu, da su slabo uključeni u zajednicu te da dionike koji nisu članovi akademske zajednice (udruge, lokalne vlasti, gospodarstvenike) ne smatraju relevantnim sudionicima. Uzevši u obzir sve navedeno, možemo zaključiti kako se članovi akademske zajednice u Republici Hrvatskoj načelno slažu s idejama koje promiče društveno korisno učenje, no u djelovanju postoji određena razina pasivnosti koja utječe na čimbenike koji bi bili relevantni za institucionalizaciju društveno korisnog učenja (Modić Stanke, 2019.).

Podaci vezani uz aktivnosti studenata u zajednici odnosno izvan visokoobrazovne institucije u Republici Hrvatskoj uglavnom se odnose na iskustva studentske prakse i/ili volontiranja. Sukladno dostupnim podacima Ministarstva znanosti i obrazovanja iz 2017. godine ukupan broj studenata koji je bio uključen u neki oblik studentske prakse na preddiplomskom, diplomskom odnosno stručnom studiju jest 165 553. Spomenuti podaci pokazali su da je u većini slučajeva zastupljenost stručne prakse u programima na sveučilištima oko 50 posto (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2017.). Broj volontera u Republici Hrvatskoj koji su registrirani pri Volonterskom centru te svoje volonterstvo upisuju u knjižnicu volontiranja za 2022. godinu iznosi 63 275. Budući da čak 34% navedene brojke čine osobe starosti 18 do 30 godina (najčešća dob studentske populacije) što je brojka oko 21 540 volontera, nije nam poznat točan postotak volontera u studentskom statusu (Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, 2023.). No, pretpostavlja se kako je broj osoba, pa tako i studenata koji volontiraju u Republici Hrvatskoj još i veći, s obzirom da nisu svi registrirani pri nadležnim Volonterskim centrima. Navedeni

pokazatelji govore o rasprostranjenosti volontiranja i studentske praskе kao vodećih oblika studentskih aktivnosti te je za pretpostaviti kako se brojke studenata uključenih u društveno korisno učenje s time ne mogu mjeriti. Isto možemo pretpostaviti ako u obzir uzimamo činjenicu da je u RH još 2013./2014. postojalo samo 13 kolegija iz širokog područja društveno-humanističkih znanosti s implementiranom komponentom društveno korisnog učenja (Modić Stanke, 2019.). Razlog tome može biti što visokoobrazovane institucije društveno korisno učenje ponekad percipiraju kao vremenski intenzivno, a za sudjelovanje u istom ne ostvaruju dodatne dobiti poput promaknuća ili prikladne obuke (Modić Stanke i Mikelić Preradović, 2023.). No, ono što je neupitno jesu pozitivni učinci koje društveno korisno učenje ima na same studente, organizaciju ili poduzeće koje ga provodi, akademsku zajednicu i društvo u cjelini.

Manjak broja kolegija s implementiranom komponentom društveno korisnog učenja na sveučilištima u Republici Hrvatskoj, pokazatelj je da se spomenuta metoda učenja rjeđe pojavljuje na našim prostorima (Modić Stanke, 2019.). Razlozi su ponajprije u neupućenosti svih aktera (nastavnika, studenata, društvenih partnera) u ovu metodu učenja te nepoznavanje učinka spomenute nastavne metode. Nadalje, određeni dio nastavnika do sada nije iskazao interes za uključivanjem u ovaj oblik nastavne metode, a neki od njih su i u otporu jer smatraju kako bi primjena ove nastavne metode dovela do srozavanja visokih akademskih standarda. Također, primjenom ove nastavne metode javlja se i mogućnost dodatnog opterećenja pri organiziranju kolegija i nastave općenito, ali i osjećaj povećane odgovornosti i rizika da projekt planiran ovom nastavnom metodom ne poluči željene rezultate (Modić Stanke, 2019.). U Republici Hrvatskoj studenti su često pasivni akteri nastavnog procesa koji pohađaju predavanja, seminare, polažu kolokvije i ispite (Modić Stanke i Putarek, 2016.). Međutim, istraživanje provedeno sa 252 studenata Sveučilišta u Zagrebu iz raznih područja znanosti, pokazalo je kako bi veliki postotak ispitanika bio spreman razmotriti upis izbornog kolegija koji uključuje komponentu društveno korisnog učenja, s time da oni koji su prethodno bili upoznati s takvom nastavnom metodom iskazuju veći interes od onih koji su za navedenu metodu prvi puta čuli (Modić Stanke i Putarek, 2016.). Navedeno istraživanje indicira kako i na našim prostorima

postoji motivacija studenata za uključivanje u nove oblike nastavnih metoda. Vezano za uključivanje potencijalnih društvenih partnera u društveno korisno učenje, imenovani uključivanje problematiziraju zbog potencijalnog odustajanja studenata ili sveučilišta iz procesa, nedostatka materijalnih ili nematerijalnih resursa, financijskog opterećenja ili neadekvatnog rješenja zadanog zadatka ili projekta (Modić Stanke, 2019.).

1.2. Dobrobiti društveno korisnog učenja

Različite su studije pokazale kako iskustvo društveno korisnog učenja izaziva promjene kod **studenata** koje pozitivno utječu na njihov akademski, osobni, društveni te građanski razvoj (Modić Stanke i Mikelić Preradović, 2023.). Društveno korisno učenje studentima pruža iskustvo rada, ali im omogućava i testiranje znanja, vještina, interesa i vrijednosti usvojenih kroz akademsko obrazovanje, a koji su vezani uz njihovu potencijalnu, buduću karijeru. Iskustvom sudjelovanja u projektnom radu i načina razmišljanja s kojima će se u svojim profesionalnim karijerama susretati, a da pri tome ne rješavaju hipotetski simulirane zadatke, već konkretne probleme u zajednici, kod studenata potiče osjećaj zadovoljstva. Opisano iskustvo studente potiče i na kritičko mišljenje kojim povezuju usvojena znanja s praksom te razvijaju svijest o problemima i načinima njihova rješavanja (Modić Stanke, 2019.). Meta analizom provedenom na 62 studije (Celio i sur., 2011.) pokazalo se kako iskustvo društveno korisnog učenja ima najveći učinak na akademsko postignuće studenata, ali i stavove studenata prema obrazovanju. Nadalje, longitudinalno istraživanje Vogelgesang i Astin (2000., prema Modić Stanke i Mikelić Preradović, 2023.) pokazalo je kako društveno korisno učenje utječe i na kognitivne kompetencije studenata, pri čemu se misli na vještine kritičkog mišljenja te pisanja. Isto tako, studenti koji sudjeluju u društveno korisnom učenju, kompetentniji su u primjeni stečenih znanja na kolegijima u novim okolnostima, iskazuju bolje razumijevanje u donošenju odluka vezanih za profesionalnu karijeru, unaprjeđuju svoje liderske vještine te iskazuju veću motivaciju da njihova karijera ima društveni utjecaj (George-Paschal i sur., 2019.).

Iako je većina istraživanja pokazala kako iskustvo društveno korisnog učenja ima pozitivne učinke na studente, neka od njih pokazale su mješovite i/ili negativne

učinke, a najčešće povezane s moralnim i etičkim načelima. Prema istraživanju Desmond i suradnika (2011., prema George-Paschal i sur., 2019.) društveno korisno učenje može ojačati negativne stereotipe te poduprijeti institucionalizirano siromaštvo, navodeći studente na stvaranje uvjerenja kako izravno pružena usluga može biti zamjena za društveno djelovanje. Usprkos navedenom, istraživanja o dobrobiti studenata u sudjelovanju društveno korisnog učenja iskazuju više pozitivnih nego negativnih učinaka. Pa je tako već ranije spomenuto istraživanje provedeno u Republici Hrvatskoj pokazalo kako i sami studenti, njih čak 70% izjavljuje da bi na studiju upisalo kolegij s komponentom društveno korisnog učenja zbog usvajanja specifičnih znanja i vještina, razvoja vještine timskog rada, komunikacije, kreativnosti i povezivanja teorije i prakse, iako su neki od njih još uvijek nedovoljno upoznati s konceptom društveno korisnog učenja (Modić Stanke i Putarek, 2016.). Zaključno, sažetak svih dobrobiti ove metode učenja za studente, sistemski su prikazani podacima projekta „EDUpolicy LAB – društveno korisnim učenjem do jednakih obrazovnih mogućnosti“ koji se provodio u razdoblju od 2018. do 2020. godine u Republici Hrvatskoj (Begić i sur, 2019.). Istim je ustanovljeno kako su glavne dobrobiti uključivanja studenata u društveno korisno učenje razumijevanje teorijskog znanja u stvarnom kontekstu, razvoj kritičkog razmišljanja i kreativnosti u rješavanju problema, razvoj samopoštovanja, osjećaja odgovornosti i vještina za rad u timu, razvoj dubljeg znanja o svijetu i aktualnim problemima, jasnija artikulacija problema i potrebe odabrane zajednice, prihvaćanje različitosti i smanjenje stereotipa prema određenim skupinama, savladavanje znanja projektnog menadžmenta, proživljavanje iskustava koja utječu na sliku o svijetu i odabiru karijere, ostvarivanje kontakta i budućih suradnji s različitim tipovima organizacija te kolegama potpuno različitih stručnih interesa, kao i mogućnost ostvarivanja zapošljavanja i samozapošljavanja (Begić i sur, 2019.).

Implementacija društveno korisnog učenja u obrazovni sustav, odnosno akademsku zajednicu predstavlja novi profesionalni izazov koji može doprinijeti povećanju efikasnosti i kompetentnosti akademske zajednice (Bernadowski, Perry i Del Greco, 2013., prema Modić Stanke, 2019.). Iako su istraživanja o učincima društveno korisnog učenja na **akademsku zajednicu**, odnosno nastavnike manje učestala od onih koja ispituju učinke društveno korisnog učenja na studente, u literaturi se ipak

pronalaze neka od njih. Pa je tako Pribbenow (2005.) istraživao da li je korištenje društveno korisnog učenja kao pedagoške inovacije utjecalo na proces podučavanja i učenja te pokazao da je sudjelovanje u procesu društveno korisnog učenja imalo pozitivne ishode u pogledu značajnijeg angažmana i predanosti nastavnika, dublje povezanosti nastavnika i studenata, promjene u pedagoškoj paradigmi u smislu boljeg razumijevanja teorijskih koncepata i veće povezanosti sveučilišta s drugim fakultetima. Općenito, utvrđeno je kako uključivanjem u društveno korisno učenje nastavno osoblje biva obogaćeno na više načina jer se produbljuje veza između nastavnika i studenata, studenti iskazuju bolje razumijevanje nastavnog sadržaja te se ostvaruje veća povezanost s drugim fakultetima i institucijama (George-Paschal i sur., 2019.). Slični rezultati dobiveni su istraživanjem Abesa i suradnika (2002.) koje je pokazalo kako se nastavnici uključuju u društveno korisno učenje kako bi studentima omogućili bolje razumijevanje nastavnog sadržaja, ali da na taj način jačaju i svoj odnos sa zajednicom (Modić Stanke i Mikelić Preradović, 2023.). Prema istraživanju koje su proveli George-Paschal i suradnici (2019.), akademska zajednica, odnosno fakulteti svoje sudjelovanje u društveno korisnom učenju opisuju kao korisnu strategiju za podučavanje profesionalnih vještina kao što su rješavanje problema i timski rad. Također, metodu društveno korisnog učenja percipiraju kao pedagogiju koja održava stvari „svježima“ i „novima“ prilikom strukturiranja kolegija. Kao još jednu od dobrobiti uključivanja u DKU, spomenuta studija ocijenila je partnerstvo sa novim zajednicama, ali i priliku za rad izvan granica same akademske zajednice.

Akademsko osoblje na fakultetima s većim istraživačkim fokusom može društveno korisno učenje percipirati kao rad koji je vremenski intenzivan te je potrebna visoka razina koordinacije za njegovu uspješnu provedbu (Modić Stanke i Mikelić Preradović, 2023.). Kao način da se određene studije i/ili njihove nastavnike motivira na primjenu ove metode prilikom organiziranja i izvedbe kolegija spominje se uspostavljanje opipljivijih nagrada za angažman u društveno korisnom učenju, prepoznavanje napora u pogledu napredovanja i staža, pružanje obuke i slično (Modić Stanke i Mikelić Preradović, 2023.). Istraživanje koje su proveli Paschal i suradnici (2019.) za razliku od prethodnih nije pokazalo kako je društveno korisno učenje za predstavnike fakulteta vremenski iscrpno. No, sudionici spomenutog

istraživanja također su iskazali sugestiju da se sudjelovanje u društveno korisnom učenju uzima u obzir kao kriterij za napredovanje ili dodatni radni staž.

Uzevši sve navedeno u obzir, možemo zaključiti kako društveno korisno učenje ima potencijala poboljšati ne samo treću (građansku) misiju sveučilišta već i prve dvije (nastavu i istraživanje), stvaranjem više međusobnog razumijevanja i suradnje odnosa između nastavnika, studenata i članova zajednice. Međutim, važno je spomenuti da može proći nekoliko godina za dugoročni učinak kojeg će odlikovati povećane stipendije, kapaciteti za partnerstva između sveučilišta i zajednice te dodatna partnerstva za istraživanje, podučavanje i usluge (Modić Stanke i Mikelić Preradović, 2023.).

Dobrobit koju **društveni partneri u zajednici** ostvaruju kao rezultat sudjelovanja u programima društveno korisnog učenja jesu rješavanje postojećih problema i/ili zadovoljavanja potreba koje iz određenih razloga do tada nisu bili riješeni/zadovoljeni. Partnerske organizacije ponekad nemaju dovoljno resursa, bilo da je riječ o ljudskim, vremenskim ili financijskim, stoga uključivanje studenata koji besplatno ulažu svoje vrijeme, rad i stručnost za rješavanje problema ili potreba zajednice, doprinosi aktivnostima društvenih partnera za dobrobit zajednice (Driscoll, Holland, Gelmon i Kerrigan, 1996., prema Modić Stanke, 2019.). Također, uključivanjem u društveno korisno učenje, društveni partneri pristupaju vrijednim resursima u zajednici kao što su članovi akademske zajednice, ali dolaze i do izvora novih informacija korisnih za njihovo unaprjeđenje. Projekti koji se provode metodom društveno korisnog učenja pomažu i zajednicama u kojoj ti društveni partneri djeluju jer unaprjeđuju gospodarski razvoj, zdravstvo, obrazovanje te kulturni život zajednice (Vizenor i sur., 2017.). Dolaskom studenata u njihove organizacije, društveni partneri dobivaju novu energiju te perspektivu koja dolazi od skupine mladih ljudi koji stručnim i znanstveno utemeljenim rješenjima želi doprinijeti zajednici (Ferrari Worrall, 2000., prema Modić Stanke, 2019.). Također, neka istraživanja pokazuju kako su dionici u zajednici spremni i javno oglašavati te koristiti kao promidžbu rad, odnosno projekte ili proizvode koji su studenti izvršili putem društveno korisnog učenja (Akpabio, 2012., prema Vizenor i sur., 2017.) i na taj način promovirati imidž svoje organizacije. Nadalje, ako postoji potreba,

društveni partneri nakon završenog procesa društveno korisnog učenja, mogu zadržati studente za nastavak suradnje u obliku volontiranja ili zaposlenja. Važno je napomenuti kako društveni partneri sudjelovanjem u projektima koji se provode kroz društveno korisno učenje osnažuju vezu sa sveučilištima, povezuju se sa stručnjacima, a što im povećava vidljivost i jača kredibilitet prilikom traženja sredstava (Modić Stanke, 2019.). Istraživanje koje su proveli Vizenor i suradnici (2017.) pokazalo je kako partneri u zajednici, gotovo uvijek upotrijebe u svojem radu informacije i strategije koje im prenose studenti u projektima društveno korisnog učenja te da takvi projekti ostavljaju veliki utjecaj na njihove organizacije. U istom istraživanju, neki su društveni partneri izjavili kako je rad sa studentima utjecao na izradu novih strategija poslovanja, načine distribucije ili čak izradu potpuno nove marketinške kompanije temeljene na informacijama i preporukama dobivenih od studenata.

Vezano za učinke na zajednicu, Eyer i suradnici (2001.) identificirali su tri glavna razloga zbog kojih zajednica promiče metodu društveno korisnog učenja - zajednica je zadovoljna angažmanom studenata u procesu društveno korisnog učenja, kroz taj proces članovima zajednice pružaju se tražene usluge te naposljetku, zajednica učvršćuje svoje odnose sa sveučilištima. Nadalje, istraživanje Sandy i Holland (2006.) pokazalo je kako partneri u zajednici dobrobit od metode društveno korisnog učenja percipiraju kroz izravan utjecaj u smislu pozitivnih ishoda za njihove klijente i/ili organizacijske kapacitete (stjecanje budućih zaposlenika ili volontera), zatim kroz obogaćivanje njihove organizacije putem jačanje ljudskih resursa koji doprinose jačanju društvenog kapitala zajednice te općenito promicanju društvene pravde kroz izgradnju zajednice i premošćivanje jaza između teorije i prakse (Modić Stanke i Mikelić Preradović, 2023). Društveno korisno učenje društvenim akterima neosporivo donosi nove ideje, ali i vještine koje im ranije nisu bile dostupne kroz informacije i rad sa studentima te jača njihovo partnerstvo sa zajednicom i sveučilištima (George-Paschal i sur., 2019.). Sukladno ranije spomenutom projektu „EDUpolicy LAB – društveno korisnim učenjem do jednakih obrazovnih mogućnosti“, sudjelovanjem u društveno korisnom učenju vanjski partneri, odnosno zajednica može riješiti probleme i zadovoljiti potrebe odabrane zajednice / društvene skupine. Nadalje, uključivanjem u ovu metodu učenja, razvija se okruženje u kojem

se lokalna zajednica osjeća aktivnim sudionikom u obrazovanju, ima bolji pristup visokom obrazovanju te se razvija okruženje u kojem je prisutno dijeljenje znanja usmjerenog na rješavanje aktualnih problema i u kojem zajednica ima pristup znanju i informacijama iz akademske sredine (Begić i sur, 2019.).

Važno je razmotriti koliko navedene dobrobiti motiviraju društvene partnere/organizacije za uključivanje u društveno korisno učenje, odnosno istražiti koji su njihovi motivi za uključivanje u društveno korisno učenje. Većina istraživanja vezana za motivaciju provođenja društveno korisnog učenja usmjerena je na studente ili nastavnike, odnosno akademsku zajednicu. Primjerice istraživanje koje je proveo Hammond (1994., prema Abes i sur, 2002.) kojim je obuhvaćeno 30 nastavnika u 23 obrazovne ustanove pokazalo je da su najutjecajnije čimbenici povezani sa unaprjeđenjem podučavanja i poboljšanja zadovoljstva učenika obrazovanjem. Također, navedeni čimbenici bili su procijenjeni važnijim od osobnih čimbenika koji ih motiviraju kao što su uključenost u službu i uživanje u radu. Istraživanje vezano za motivaciju uključivanja u društveno korisno učenje koje je provedeno s neprofitnim organizacijama pokazalo je kako su glavni motivi za uključivanje organizacijske naravi, ali i vezani uz ljudske potencijale same organizacije (Basinger i Bartholomew, 2006). Naime, motivi su različite naravi, no često su uključivali kombinaciju osobnih interesa povezanih s besplatnom radnom snagom ili ostvarivanje suradnje s budućim donatorima, kao i pomaganje učenicima u učenju i stvaranje odgovornih građana. Također, motivaciju su pronašli u želji da se unaprijedi organizacija i njezino poslovanje te da se altruistički iskoriste raspoloživa sredstva za pomoć u obrazovanju učenika, ali i da se na taj način uključe i doprinesu sveučilištu i široj zajednici (Basinger i Bartholomew, 2006.).

Kvalitativno istraživanje Stoeckera i suradnika (2009.) u kojem je metodom intervjua ispitano 67 društvenih partnera iz zajednice, pokazalo je da su partneri u zajednici za društveno korisno učenje motivirani s četiri primarna cilja. Prvi motiv je altruističnog karaktera, a odnosi se na obrazovanje studenata. Partneri iz zajednice sudjeluju u društveno korisnom učenju jer pronalaze zadovoljstvo radeći sa studentima i služeći im kao obrazovni i društveni resurs. Kao drugi motiv navodi se osiguranje podrške koja će im biti potrebna u budućnosti. Inicirajući kako bi partneri

iz zajednice mogli bi biti zainteresirani za suradnju sa studentima pod pretpostavkom da će nakon ispunjavanja njihovih zahtjeva za društveno korisnim učenjem ti studenti nastaviti djelovati u njihovoj organizaciji u obliku volontiranja, davanja donacija ili podizanja svijesti vezano za njihovo poslovanje. Također, prisutna je i tendencija da studenti postanu i zaposlenici tih organizacija ili odluče graditi karijeru u neprofitnom sektoru. Treći motiv jest izgradnja kapaciteta za dodatnim ljudskim kapitalom. Ovaj se motiv često spominje kao primarna dobrobit vezana za društveno korisno učenje, stoga ne čudi kako je ista prepoznata kao motivacija. Kao posljednji motiv navodi se pristup resursima i vezama. Naime, društveno korisno učenje može biti neprocjenjiv put za partnere u zajednici da ojačaju svoj odnos sa sveučilištem i omoguće pristup resursima kao što su istraživanje, specijalizirano znanje, financiranje, volonteri i ostali načini za promicanje svojih projekata, proizvoda i poslovanja. S tim u vezi, neki partneri u zajednici čak strahuju da će odbijanjem sudjelovanja u društveno korisnom učenju, čak i privremeno, izgubiti pristup navedenim resursima (Felder, 2022.). Nedvojbeno je kako partneri u zajednici žele biti prepoznati od strane sveučilišta na način da se cijeni njihovo ulaganje u partnerstvo kroz društveno korisno učenje. Kroz reciprocitet, zajednice i sveučilišta surađuju za zajednički cilj i kao rezultat toga, obje strane doživljavaju promjene koje omogućuju unaprjeđenje ove metode učenja (Petri, 2015.).

1.3. Uvođenje društveno korisnog učenja na fakultetima

Kao što je ranije navedeno, implementacija društveno korisnog učenja u Republici Hrvatskoj započela je 2007. godine pa je tako ak. god. 2013./2014. postojalo 13 kolegija iz širokog područja društveno-humanističkih znanosti s implementiranom komponentom društveno korisnog učenja, koje je provodilo samo 24 nastavnika educiranih za provođenje društveno korisnog učenja, a kolegije pohađalo 466 studenata u svih 128 visoko obrazovnih institucija u državi (Europe Engage – Croatia National Report, 2016.). Iako ne postoje javno dostupne statistike o aktualnom broju i načinu izvođenja DKU kolegija pretpostavlja se kako su danas te brojke ipak veće. Pojam društveno korisnog učenja danas se koristi za opis različitih aktivnosti iskustvenog učenja, no razlike u opisima nisu posljedica nerazumijevanja spomenutog koncepta već postojanje nekoliko različitih modela društveno korisnog

učenja na temelju koje se formiraju kolegiji na različitim studijima (Modić Stanke, 2019.). Jedna od poznatijih podjela modela društveno korisnog učenja jest prema Heffernan (2001.) koja ga svrstava u šest kategorija. Kategorije se razlikuju prema načinu na koji će nastavnici oblikovati kolegiji ovisno o tome koliko pojedini model odgovara ciljevima i ishodima kolegija, potrebama društvene zajednice te koja to znanja i vještine nastavnici žele unaprijediti kod studenata. Navedene kategorije, odnosno modeli društveno korisnog učenja su; „čisto“ društveno korisno učenje, društveno korisno učenje utemeljeno na praksi, društveno korisno učenje utemeljeno na rješavanju problema, društveno korisno učenje utemeljeno na području odnosno disciplini, akcijsko istraživanje utemeljeno na potrebama zajednice te društveno korisno učenje u sklopu tzv. capstone kolegija/završnih radova. Valja napomenuti kako svaki od modela ima svoje specifičnosti, ali i moguće sličnosti, odnosno preklapanja s nekim drugim modelima pa nerijetko nastavnici inkorporiraju u svoj kolegij više od jednog modela (Modić Stanke, 2019.).

„Čisto“ društveno korisno učenje najviše se razlikuje od ostalih modela jer ono neće biti smješteno u jedno područje i sadrži interdisciplinarni aspekt. Cilj je da se studente uključi u zajednicu radi provođenja društveno korisnih aktivnosti putem kojih stječu znanja, vještine i kompetencije za takav oblik participacije u zajednici. Društveno korisno učenje utemeljeno na području/disciplini direktno je povezano s pojedinim područjem, odnosno disciplinom pa su tako unutar tog kolegija studenti angažirani oko jednog projekta kojeg provode u zajednici. Na taj način studenti doprinose zajednici, ali i ostvaruju ciljeve tog kolegija. Društveno korisno učenje utemeljeno na rješavanju problema polazi od toga da studenti preuzimaju odgovornost, radeći zajedno na identifikaciji problema i/ili potreba u zajednici, a zatim zajedno sa zajednicom u funkciji „savjetnika/stručnjaka“ rješavaju taj isti problem, odnosno nastoje zadovoljiti potrebe zajednice. U društveno korisnom učenju utemeljenom na praksi, studenti se smatraju pred-profesionalcima i uključuju u aktivnosti slične onima koje će raditi nakon završetka studija; takav pristup predviđa da studenti pod mentorstvom u društvenoj zajednici rade 10-20 sati tjedno, analiziraju iskustva i povezuju ih s teorijom kroz kritičko promišljanje. Društveno korisno učenje implementirano u „capstone“ kolegijima predviđeno je za studente završnih godina studija koji će kroz profesionalne kontakte i osobno iskustvo

nadograditi svoja znanja i implementirati teoriju u praksu. Naposljetku, model akcijskih istraživanja utemeljenih na potrebama zajednice predodređen je studente koji su uključeni u rad u zajednici te u bliskoj suradnji s fakultetima uče istraživačku metodologiju pružajući zagovaračke usluge društvenom partneru (Heffernan, 2001.). Sve su to različiti modeli koji omogućavaju akademskoj zajednici, odnosno nastavnicima da u svoj akademski plan i program implementiraju nastavnu metodu društveno korisnog učenja. Valja napomenuti kako su modeli, odnosno podjele društveno korisnog učenja promjenjive, odnosno fleksibilne te je moguće da neke obrazovne institucije kombiniraju dva ili više različitih modela. Također, obzirom na prilagodljivost i stupanj razvoja, moguće je za očekivati kako će se razviti i neki novi modeli i/ili pristupi koji će ići u korak s vremenom i potrebama obrazovnih ustanova i zajednice.

Prema Mikelić Preradović (2009.) postoje četiri kategorije uključivanja društveno korisnog učenja u kolegije; u sklopu kolegija koji ima obaveznu komponentu društveno korisnog učenja, u sklopu kolegija koji ima izbornu komponentu društveno korisnog učenja, u sklopu klastera kolegija i u sklopu završnog rada preddiplomskog ili diplomskog studija. Spomenute prve dvije kategorije najčešće su u visokoobrazovnim institucijama diljem svijeta, a isti je trend prisutan i u Republici Hrvatskoj. Ukoliko nastavnici procjenjuju da će iskustvo društveno korisnog učenja uvelike pridonijeti ishodima kolegija, organizirat će kolegij koji ima obaveznu komponentu društveno korisnog učenja. Ukoliko neki od studenata kolegij žele slušati na tradicionalan način, a neki steći nova iskustva i implementirati stečena znanja u praksi, organizirati će se kolegij s izbornom komponentom društveno korisnog učenja. Ako u sklopu više kolegija postoji interes za sličnim temama moguće je organizirati društveno korisno učenje u sklopu klastera kolegija, a kojim se može ostvariti i interdisciplinarna suradnja. U konačnici studenti umjesto završnog rada mogu provesti projekt društveno korisnog učenja, čiji je cilj integracija stečenih znanja i vještina u praktični rad i priprema za nadolazeći susret s tržištem rada (Modić Stanke, 2019.). Odabir kategorije, odnosno metode društveno korisnog učenja naposljetku ovisi o obrazovnoj instituciji i kolegiju u sklopu kojeg se provodi, ali svakako i društvenoj organizaciji koja u istom sudjeluje kao jedan od glavnih dionika.

U ovom istraživanju ciljana populacija obuhvaća organizacije civilnog društva odnosno udruge koje provode programe i projekte u području socijalne skrbi, budući da se počeci implementacije društveno korisnog učenja u socijalnom radu u Republici Hrvatskoj uvelike povezuje s pilot-projektima Studijskog centra socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilištu u Zagrebu - u sklopu kojih je prije nekoliko godina napravljena prilagodba postojećih kolegija viših godina studija s ciljem povećanja kompetencija budućih socijalnih radnika (Majdak i Modić Stanke, 2022.). K tome je na istoj instituciji, ali na prvoj godini preddiplomskog studija socijalnog rada organiziran kolegij Društveno korisno učenje i socijalne intervencije, s ciljem razvoja znanja, vještina i kompetencija za provođenje društveno korisnih aktivnosti u zajednici već od samog početka studija (Majdak i Modić Stanke, 2022.). Za uspješnu provedbu opisanih kolegija nije dovoljan samo interes i/ili motivacija nastavnika i studenata, već je neophodna zainteresiranost i motivacija društvene zajednice, odnosno većeg broja (potencijalnih) društvenih partnera koji će bilo jednokratno bilo kontinuirano iz godine u godinu sudjelovati u izvođenju kolegija društveno korisnog učenja. Koliko su društvene organizacije spremne za uključivanje u ovaj oblik učenja i doprinosa zajednici te motiviraju li ih navedeni pozitivni učinci, još uvijek je područje rasprave - naročito u Republici Hrvatskoj gdje metoda društveno korisnog učenja nije dovoljno zastupljena te implementirana u nastavne programe. Stoga je cilj ovog istraživanja ispitati percepciju dobiti uključivanja u društveno korisno učenje iz perspektive organizacija civilnog društva.

2. Problemi i hipoteze

1) Ispitati postojanje povezanosti između očekivanih dobiti uključivanja u društveno korisno učenje i motivacije za društveno korisno učenje.

H1: Očekuje se pozitivna povezanost između očekivanja i motivacije; društvene organizacije s izraženijim pozitivnim očekivanjima glede dobiti društveno korisnog učenja biti će ujedno i više motivirane za sudjelovanje u takvim aktivnostima.

2) Ispitati razlike u očekivanjima društvenih organizacija vezane uz moguće dobiti uključivanja u društveno korisno učenje s obzirom na dosadašnje iskustvo uključivanja vanjskih aktera u rad organizacije.

H2: Pretpostavlja se da će se očekivanja razlikovati ovisno o prethodnom iskustvu uključivanja vanjskih aktera u rad organizacije; društvene organizacije koje nemaju prethodnog iskustva uključivanja vanjskih aktera u svoj rad imat će manje izražena pozitivna očekivanja glede sudjelovanja u društveno korisnom učenju nego li one koje imaju takvog prethodnog iskustva, pri čemu će one s iskustvom studentske prakse imati najviše izražena pozitivna očekivanja.

3) Ispitati razlike u motivaciji društvenih organizacija za uključivanje u društveno korisno učenje s obzirom na dosadašnje iskustvo uključivanja vanjskih aktera u rad organizacije.

H3: Pretpostavlja se da će se motivacija razlikovati ovisno o prethodnom iskustvu uključivanja vanjskih aktera u rad organizacije; društvene organizacije koje nemaju prethodnog iskustva uključivanja vanjskih aktera u svoj rad imat će manje izraženu motivaciju za uključivanje u društveno korisno učenje nego li one koje imaju takvog prethodnog iskustva, pri čemu će one s iskustvom studentske prakse imati najviše izraženu motivaciju.

4) Utvrditi koje su najvažnije dobiti za udrugu/zajednicu vezane uz uključivanje u društveno korisno učenje.

5) Utvrditi glavne razloge uključivanja društvenih organizacija u društveno korisno učenje.

3. Metoda

3.1. Nacrt istraživanja

Sukladno cilju istraživanja te problemima istraživanja koristio se miješani - kvantitativni i kvalitativni pristup u jednoj točki mjerenja. U ovom istraživanju nezavisnu varijablu predstavljalo je iskustvo društvenih organizacija s uključivanjem vanjskih aktera u rad organizacije; sudionike se pitalo imaju li to iskustvo ili ne: ako

da – imaju li iskustva s volontiranjem i/ili studentskom praksom. Kao zavisne varijable u istraživanju mjerila su se a) očekivanja dobrobiti društveno korisnog učenja za društvene organizacije pomoću upitnika od 20 čestica (Community impact feedback questionnaire CIFQ; Lau i sur., 2021.) te b) motivacija društvenih organizacija za sudjelovanje u društveno korisnom učenju pomoću upitnika od 7 čestica (Basinger i Bartholomew, 2006.) – na oba upitnika sudionici su trebali odgovoriti svojim slaganjem s pojedinim tvrdnjama pomoću skale od 1 (nimalo) do 5 (izrazito). Sudionike se dodatno pitalo da svojim riječima navedu a) tri najvažnije dobiti za udrugu/zajednicu koje proizlaze iz suradnje s akademskom zajednicom na aktivnostima društveno korisnog učenja te b) najvažnije razloge zbog kojih bi se njihova udruga odlučila za suradnju sa akademskom zajednicom kroz društveno korisno učenje.

3.2. Sudionici

Za odabir sudionika korištena je neprobabilistička, prigodna metoda uzorkovanja kako bi u uzorak bile uključene točno željene grupe udruga (Galloway, 2005.) interesantne području socijalnog rada, koje su s obzirom na okolnosti bile i pristupačnije, odnosno dostupnije za istraživanje (Milas, 2005.).

Sudionici ovog istraživanja bili su predstavnici organizacija civilnog društva, odnosno udruga koje provode programe i projekte u području socijalne skrbi, a čiji su programi i projekti financirani iz državnog proračuna i lutrijskih sredstava Republike Hrvatske. Udruge su bile heterogene s obzirom na područje djelovanja i vrstu korisnika kojima su namijenjeni njihovi projekti i programi, geografski položaj u RH, broj zaposlenih i ostale izvore financiranja. Kao korisničke skupine koje su područje njihovog rada, udruge su navodile starije i nemoćne osobe, osobe s intelektualnim teškoćama, osobe s invaliditetom, djecu s teškoćama u razvoju, izbjeglice, beskućnike, branitelje, djecu i druge osjetljive odnosno socijalne isključene skupine korisnika. Neke udruge obuhvaćene istraživanjem imale su prethodnog iskustva sa volontiranjem i/ili studentskom praksom dok neke nisu. Pa je tako sedamdeset sedam udruga navelo kako u svoj rad uključuju studente u obliku studentske prakse, dok njih dvadeset sedam to nikada ne čini. Ukupno sto šezdeset četiri udruge navele su kako u svoj rad uključuju volontere, dok dvije udruge

volontere nikad ne uključuje u rad organizacije. Vezano za uključivanje u društveno korisno učenje, sto osamnaest udruga nema navedeno iskustvo, a njih pedeset sudjelovalo je u provođenju ove aktivnosti sa studentima.

Anketni upitnik bio je upućen na tristotinjak e-mail adresa, a u istraživanju je sudjelovalo oko dvjesto dvadeset osam udruga čiji su programi i projekti financirani od strane Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike i usmjereni su na rad s djecom i mladima, starijim i nemoćnim osobama, osobama s invaliditetom, žrtvama nasilja, obiteljima, volonterima, udomiteljima i posvojiteljima te ovisnicima. Na natječaje koje raspisuje spomenuto Ministarstvo mogu se prijaviti udruge koje su upisane u registar udruga i djeluju barem jednu godinu od osnutka te su upisane u registar neprofitnih organizacija, a ovisno o specifičnostima pojedinih natječaja moraju zadovoljiti i neke druge dodatne kriterije. Rješavanju anketnog upitnika pristupili su predstavnici udruga $N = 228$ udruga, s time da neki od njih anketni upitnik nisu ispunili u cijelosti.

3.3. Postupak provedbe istraživanja

Sudionici istraživanja bili su kontaktirani putem svojih službenih e-mail adresa koje su poznate stručnim suradnicima Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike. U tijelu e-maila bila je navedena svrha i cilj istraživanja, kratki opis važnosti njihova sudjelovanja u istom te vrijeme koje je potrebno za njihovo sudjelovanje. Također, predstavnicima udruga koji su ispunjavali anketu bilo je naglašeno kako na pitanja odgovaraju u ime udruge koju predstavljaju, a ne u svoje osobno ime budući da je cilj istraživanja bio ispitati perspektivu društvenih organizacija, a ne pojedinaca koji u njoj obavljaju različite uloge. Obzirom na temu istraživanja, kao i način kontaktiranja potencijalnih sudionika za prikupljanje podataka koristila se metoda web ankete. Web anketa odabrana je zbog jednostavnosti provedbe, racionalizacije troškova i uštede vremena te brže obrade prikupljenih podataka (Dumičić i Žmuk, 2009.). Sudionicima je nakon prvotnog e-maila, nakon desetak dana ponovo upućen podsjetnik i molba za sudjelovanjem u istraživanju, za one koji nisu ispunili anketu, odnosno zahvala za one koji su anketu ispunili. Također, sudionicima je bila dostavljena i kontakt e-mail adresa kako bi se mogli javiti ako će ih zanimati rezultati istraživanja. Anketni upitnik korišten u ovom

istraživanju bio je sastavljen od više tematskih cjelina. Prvi dio upitnika odnosio se na podatke vezne za djelovanje udruga i njihove dosadašnje aktivnosti, dok se drugi dio upitnika odnosio se na metodu društveno korisnog učenja, motivaciju za njihovo sudjelovanje u istom te očekivane dobrobiti uključivanja u ovu metodu učenja. Prije prve tematske cjeline od sudionika je zatraženo da odgovore na pitanja vezana uz neka osobna obilježja te obilježja udruge koju predstavljaju. Web anketa provodila se u razdoblju od 05. do 20. svibnja 2022. godine.

Prilikom kontaktiranja sudionika, vodilo se računa o etičkim načelima istraživanja pa su tako sudionici prilikom poziva na sudjelovanje upoznati sa svrhom i ciljem istraživanja. Sudionici su bili upoznati s činjenicom da će se dobiveni podaci koristiti isključivo u znanstvene svrhe odnosno izradu specijalističkog rada. Prilikom same provedbe istraživanja sudionicima se osigurala dobrovoljnost i to na način da su o istoj bili upoznati u tijelu e-maila koji su zaprimili te su u svakom trenutku mogli odustati od ispunjavanja anketnog upitnika. Također, sudionicima se jamčila povjerljivost podataka te su informirani kako će isti biti korišteni samo u svrhu obrade podataka na grupnoj razini te će uvid u iste imati istraživačica i njena mentorica. Naposljetku, naglasila se i anonimnost sudionika u smislu kako se njihovi podaci koji su se zabilježili prilikom ispunjavanja upitnika, neće iznositi (Oliver, 2010.). Sudionicima je omogućeno i da dobiju i uvid u rezultate istraživanja na način da mogu osobno kontaktirati istraživačicu ukoliko žele biti upoznati s rezultatima istraživanja. Također, dana im je mogućnost da ostave e-mail udruge, a isti je onda prosljeđen nastavnicima uključenim u provedbu društveno korisnog učenja u svrhu širenja mreže (potencijalnih) društvenih partnera.

3.4. Obrada podataka

Za odgovaranje na prva tri problema koristili su se odgovarajući statistički postupci (analiza varijance, t-test, koeficijent korelacije) obrade kvantitativnih podataka u sklopu programa za računalnu obradu podataka IBM SPSS Statistics 25. Kompjuterska analiza podataka prigodna je zbog odabira web ankete kao metode prikupljanja podataka, a njezina prednost je ekonomičnije i sistematičnije analiziranje prikupljenih podataka (Milas, 2005.). Za odgovaranje na posljednja dva problema i obradu opisnih odgovora u web anketi koristila se kvalitativna analiza

sadržaja kojom se na objektivan i sustavan način postupkom kodiranja prikupljeni sadržaj prevodio u kodove, odnosno kategorije (Milas, 2005.).

4. Rezultati i rasprava

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati percepciju dobrobiti uključivanja u društveno korisno učenje iz perspektive organizacija civilnog društva, pri čemu se želio dobiti uvid u njihovu motivaciju za uključivanjem u društveno korisno učenje i percipirane dobiti od uključivanja u ovakvu metodu. U daljnjem tekstu detaljnije će se prikazati rezultati dobiveni ovim istraživanjem, kao i osvrt na ograničenja samog istraživanja te praktične implikacije. Rezultati za svaki problem prikazani su tablično (kvalitativno i kvantitativno), nakon čega su tekstualno interpretirani i povezani s dosadašnjim znanstvenim i praktičnim spoznajama. Varijable kojima se ispitivala frekvencija odnosno učestalost studentske prakse i volontiranja u organizacijama civilnog društva u web anketi postavljene su u pitanju sa ponuđenim odgovorima nikada, povremeno, redovito i ostalo. Analizom podataka dobiveno je kako 72 neprofitne organizacije povremeno uključuju studente u rad svoje udruge u vidu studentske prakse, njih 5 redovito, 27 nikada, a ostalih 4 nije se izjasnilo. Vezano uz volonterstvo u udruzi njih 49 izjasnilo se kako povremeno uključuju volontere, 115 redovito, a 2 nikada. Vezano za iskustvo provođenja društveno korisnog učenja, postavljeno je pitanje o iskustvu istog s ponuđenim odgovorima da i ne. Analizom odgovora dobiven je podatak kako 118 neprofitnih organizacija koje su sudjelovale u istraživanju nemaju iskustva u provođenja društveno korisnog učenja, dok njih 50 to iskustvo ima. S obzirom na dosad nedovoljnu razvijenost društveno korisnog učenja u RH nije bilo vjerojatno da će uzorak zahvatiti dovoljno udruga sa iskustvom DKU-a, zbog čega ono nije niti uključeno u hipoteze – a svakako je zanimljiv i koristan podatak da ih je u tom kontekstu čak 50 izjavilo da ima to iskustvo pa su naknadno spomenuti podaci dodatno uključeni u analizu.

Iako u slučaju malih uzoraka i različitih veličina grupa dio autora preporuča upotrebu neparametrijske statistike, drugi dio autora smatra neparametrijske testove prekonzervativnima te izbjegavaju njihovo korištenje zbog manje statističke snage (Dwivedi i sur., 2017.). Zbog izrazito malog broja ispitanika bez iskustva volontiranja – a kako bi se dobio barem djelomičan odgovor na postavljeni problem,

odlučeno je da će se umjesto korištenja neparametrijskog testa za tri grupe mjerenja iz analize isključiti skupina bez iskustva te da će se analiza razlika vezano uz iskustvo volontiranja nastaviti na dvije preostale grupe (povremeno i redovito uključivanje volontera) i to korištenjem parametrijske statistike zbog robusnosti t-testa.

4.1. Povezanost između očekivanih dobrobiti uključivanja u društveno korisno učenje i motivacije za društveno korisno učenje

Prvim istraživačkim problemom ispitala se povezanost između očekivanih dobrobiti uključivanja u društveno korisno učenje i motivacije za uključivanje u društveno korisno učenje, pri čemu se očekivala pozitivna povezanost na način da će društvene organizacije s izraženijim pozitivnim očekivanjima glede dobrobiti društveno korisnog učenja biti ujedno i više motivirane za sudjelovanje u takvim aktivnostima. Testom korelacije u programu za računalnu obradu podataka IBM SPSS Statistics 25 dobiveni su rezultati prikazani u Tablici 4.1.

Tablica 4.1. *Deskriptivna statistika i povezanost između očekivanih dobrobiti uključivanja u društveno korisno učenje i motivacije za društveno korisno učenje*

	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>N</i>
motivacija	3,8	,65	167
očekivanja	3,99	,72	168

		motivacija	očekivanja
motivacija	Pearsonov koeficijent korelacije – <i>r</i>	1	,667**
	Značajnost		,000
	<i>N</i>	167	167
očekivanja	Pearsonov koeficijent korelacije – <i>r</i>	,667**	1
	Značajnost	,000	
	<i>N</i>	167	168

Provedenim testom korelacije utvrđeno je kako postoji statistički značajna povezanost između očekivanih dobrobiti uključivanja u društveno korisno učenje i motivaciju za uključivanjem u društveno korisno učenje, pri čemu su društvene organizacije s izraženijim pozitivnim očekivanjima glede dobrobiti društveno korisnog učenja ujedno i više motivirane za sudjelovanje u takvim aktivnostima. Rezultati prikazuju kako je dobivena povezanost po smjeru pozitivna te je umjerene veličine. Izračunati koeficijent determinacije ($r^2 = 0.445$) govori o 45% zajedničkih faktora tj. sugerira prilično velik postotak objašnjene varijance. Ova potvrda očekivane povezanosti između dobrobiti i motivacije za društveno korisno učenje sugerira sveučilištima da potencijalne društvene partnere potraže među onima koji imaju viša očekivanja dobrobiti za uključivanje u društveno korisno učenje, a nije neopravdano pretpostaviti i da bi intervencija u smislu pozitivne promjene jednog (očekivanja) mogla dovesti do pozitivne promjene u drugom (motivacija). Samim time ovo istraživanje ima svoju praktičnu primjenu u smislu sugestije promocije društveno korisnog učenja čime bi se moglo djelovati na očekivanja društvenih partnera, a onda posredno stvarati i veći broj potencijalnih društvenih partnera zainteresiranih za sudjelovanje u društveno korisnom učenju.

Ovakvi rezultati potvrđuju navode iz literature koji govore u prilog da su društvene organizacije motivirane za uključivanjem u društveno korisno učenje zbog raznih dobrobiti koje istim mogu ostvariti, bilo da je riječ o ljudskim, materijalnim resursima ili nekim drugim oblicima olakšica (Mount, 1996.). Prema modelu „osobnog donatorstva“ možemo vidjeti da su motivacija, očekivanja i dobrobiti, odnosno zadovoljstvo uslugom međusobno povezani. Naime, organizacije civilnog društva sudjeluju u projektima društveno korisnog učenja jer su motivirane altruističnim razlozima, ali i uvjerenjem kako će njihova organizacija od sudjelovanja u istome imati određene dobrobiti (Mount, 1996.). Prema istraživanju Basinger i Bartholomew (2006.) motivacija neprofitnih organizacija za sudjelovanjem u društveno korisnom učenju uključuje dvije komponente: one koje se odnose na organizacijske motive te one koje se odnose na motive vezane uz ljudske kapacitete. Naime, prema navedenom, organizacije se uključuju u ovu metodu učenja jer istom ostvaruju dobrobiti za organizaciju u smislu jačanja organizacijske kulture,

uključivanja studenata u rad, dodatnih ljudskih resursa i jačanja suradnje sa sveučilištima. Obzirom na navedeno, rezultati ovog istraživanja potvrđuju isto.

4.2. Očekivanja potencijalnih dobrobiti uključivanja u društveno korisno obzirom na dosadašnje iskustvo uključivanja vanjskih aktera u rad organizacije

Drugim istraživačkim problemom željele su se ispitati razlike u očekivanjima društvenih organizacija vezane uz moguće dobrobiti uključivanja u društveno korisno učenje s obzirom na dosadašnje iskustvo uključivanja vanjskih aktera u rad organizacije. Nakon kvantitativne obrade podataka u programu za računalnu obradu podataka IBM SPSS Statistics 25 dobiveni su rezultati prikazani u Tablicama 4.2. i 4.3. Za analizu rezultata korišten je t-test za nezavisne uzorke vezano uz iskustvo udruge s uključivanjem volontera (povremeno-redovito), a jednostavna analiza varijance za nezavisne uzorke vezano uz postojanje iskustva udruge sa organiziranjem studentske prakse (nikad-povremeno-redovito).

Tablica 4.2. *Očekivanja društvenih organizacija vezanih uz dobrobiti uključivanja u DKU obzirom na dosadašnje iskustvo volontiranja*

	Volonteri	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
očekivanja	povremeno	49	3,88	,84
	redovito	115	4,04	,67

Suprotno očekivanjima, obradom podataka nije se pokazalo kako postoji statistički značajna razlika u očekivanjima društvenih organizacija vezanih uz dobrobiti uključivanja u DKU obzirom na dosadašnje iskustvo uključivanja volontera u rad organizacije ($t = 1,33$; $df = 162$; $p > 0,05$).

Tablica 4.3. Očekivanja društvenih organizacija vezanih uz dobrobiti uključivanja u DKU obzirom na dosadašnje iskustvo studentske prakse

	praksa	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
očekivanja	nikada	72	3,9	,67
	povremeno	65	4,02	,82
	redovito	27	4,02	,71

Hipoteze ovog istraživačkog problema postavljene su s tendencijom kako je studentska praksa po nekim svojim obilježjima sličnija društveno korisnom učenju, nego li je to volonterstvo te se očekivalo kako će oni s takvim iskustvom ipak imati izraženija pozitivna očekivanja gleda uključivanja u društveno korisno učenje. Isto je bilo očekivano obzirom na obilježja studentske prakse koja pretpostavlja ispunjenje određenih obrazovnih ishoda (struktura i dinamika rada, dob i vrsta sudionika...), po svom je trajanju slična društveno korisnom učenju jer se provodi za vrijeme trajanja semestra te je organizirana u suradnji s fakultetima.

Suprotno očekivanjima, nakon provedene analize varijance utvrđeno je kako nema statistički značajne razlike u očekivanjima društvenih organizacija vezano uz moguće dobrobiti uključivanja u društveno korisno učenje s obzirom na dosadašnje iskustvo provedbe studentske prakse u sklopu organizacije ($F(1,161) = 0,04; p > 0,05$). Konkretno, dobiveno je da organizacije civilnog društva koje povremeno uključuju volontere dobrobit uključivanja u društveno korisno učenje percipiraju podjednako (i u velikoj mjeri) pozitivno kao i one koje to čine redovito. Isto tako, organizacije koje ne organiziraju studentsku praksu dobrobit uključivanja u društveno korisno učenje percipiraju podjednako (i u velikoj mjeri) pozitivno kao i one koje studentsku praksu organiziraju povremeno ili redovito.

Budući da je u RH tek nedavno započeo proces širenja i jačanje DKU-a, nije bilo očekivano da će se pronaći dovoljno udruga s iskustvom DKU-a da bi se mogla provesti analiza (pa smo zato i pretpostavke formirali vezano uz sličnost iskustva). Međutim, naknadno je obradom podataka utvrđeno kako je u istraživanju sudjelovao dovoljan broj udruga s iskustvom DKU-a te je stoga učinjena dodatna analiza, a rezultati su prikazani u Tablici 4.4. Obrada t-testom nije potvrdila očekivanu razliku ($t = 1$; $df = 166$; $p > 0,05$) nego pokazala da oni sa iskustvom i bez iskustva DKU-a imaju podjednaka, relativno visoka očekivanja dobiti uključivanja u DKU.

Tablica 4.4. *Očekivanja društvenih organizacija vezanih uz dobiti uključivanja u DKU obzirom na dosadašnje iskustvo društveno korisnog učenja*

	DKU	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
očekivanja	Ne	118	3,96	,69
	Da	50	4,08	,81

Za razliku od studentske prakse i društveno korisnog učenja, volonterstvo pred udruge ne postavlja zahtjeve koji su nužni na ostvarenje obrazovnih ishoda, a koji su određeni od strane suradnika ili obrazovnih institucija. Također, volonteri ne moraju nužno biti studenti (niti s obzirom na dob niti s obzirom na razinu obrazovanja) niti njihov angažman nužno mora biti dugotrajan i povezan sa strukom (npr. dijeljenje letaka ili rad na štandu s osvježenjima na dobrotvornom koncertu). Obzirom na navedeno, očekivalo se kako udruge koje u svoj rad uključuju volontere imaju manje zajedničkih odrednica u odnosu na udruge koje imaju iskustvo provođenja studentske prakse i/ili društveno korisnog učenja pa samim time imaju i niža očekivanja dobiti vezana uz isto. Dobiveni rezultati nisu potvrdili hipoteze te nisu u skladu s nalazima dosadašnjih istraživanja. Istraživanje (Modić Stanke i Putarek, 2016.) provedeno na studentima Sveučilišta u Zagrebu pokazalo je kako bi veliki postotak studenata bio spreman razmotriti upis izbornog kolegija koji uključuje komponentu društveno korisnog učenja, s time da oni koji su prethodno bili upoznati s takvom nastavnom metodom iskazuju veći interes od onih koji su za navedenu metodu prvi puta čuli. Pretpostavljeno je kako će i pripadnici organizacija civilnog društva

rezonirati na sličan način kao i studenti, odnosno da će (veće) iskustvo uključivanja vanjskih aktera u rad organizacije, tim više ako je sličnije društveno korisnom učenju, dovesti do više izraženih pozitivnih očekivanja – no to se nije pokazalo budući da su svi sudionici iskazivali podjednaku, visoku percipiranu dobrobit uključivanja u društveno korisno učenje.

Važno je napomenuti kako zbog premalog broja udruga bez iskustva volontiranja nije bilo moguće provesti planiranu usporedbu onih bez iskustva u odnosu na one sa (povremenim i/ili redovitim) iskustvom, zbog čega je napravljena usporedba udruga s povremenim i stalnim angažmanom volontera – moguće je da bi se drugačiji, očekivani rezultati dobili da su u uzorku u većoj mjeri bile zastupljene udruge bez iskustva s volonterima. Međutim, budući da su dobiveni prosječni rezultati vezani za očekivanja koje udruge imaju relativno visoki, može se zaključiti kako neovisno o prethodnom iskustvu, neprofitne organizacije prepoznaju dobrobiti uključivanja u društveno korisno učenje, a što ima važne praktične implikacije za primjenu u budućnosti.

4.3. Motivacija društvenih organizacija za uključivanje u društveno korisno učenje s obzirom na dosadašnje iskustvo uključivanja vanjskih aktera u rad organizacije

Ovim istraživanjem željele su se ispitati i razlike u motivaciji društvenih organizacija za uključivanje u društveno korisno učenje s obzirom na dosadašnje iskustvo uključivanja vanjskih aktera u rad organizacije s polaznom hipotezom da će se motivacija razlikovati ovisno o prethodnom iskustvu uključivanja vanjskih aktera u rad organizacije. Točnije da će društvene organizacije koje nemaju prethodnog iskustva uključivanja vanjskih aktera svoj rad imati manje izraženu motivaciju za uključivanje u društveno korisno učenje nego li one koje imaju takvo prethodno iskustvo, pri čemu će one s iskustvom studentske prakse imati najvišu motivaciju. Kao i kod dugog istraživačkog problema, napravljene su zasebne analize za organizacije s obzirom na različito iskustvo uključivanja volontera (povremeno-redovito) (Tablica 4.5.), iskustvo provođenja studentske prakse (nikada-povremeno-redovito) (Tablica 4.6.) i, dodatno, iskustvo provođenja društveno korisnog učenja (ne-da) (Tablica 4.7.).

Tablica 4.5. Motivacija društvenih organizacija za uključivanje u DKU obzirom na dosadašnje iskustvo uključivanja volontera u rad organizacije

	Volonteri	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
motivacija	povremeno	49	3,84	,68
	redovito	114	3,88	,63

Dobiveni rezultati pokazuju da su organizacije civilnog društva koje povremeno uključuju volontere podjednako (i poprilično) motivirane za DKU kao i one koje to čine redovito ($t = 0,35$; $df = 161$; $p > 0,05$).

Tablica 4.6. Motivacija društvenih organizacija za uključivanje u DKU obzirom na dosadašnje iskustvo provođenja studentske prakse

	Praksa	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
motivacija	nikada	72	3,87	,62
	povremeno	64	3,87	,74
	redovito	27	3,85	,45

Isto tako, organizacije koje ne organiziraju studentsku praksu podjednako su (i poprilično) motivirane za uključivanje u DKU kao one koje praksu organiziraju povremeno ili redovito ($F(1,160) = 0,001$; $p > 0,05$).

Tablica 4.7. Motivacija društvenih organizacija za uključivanje u DKU obzirom na dosadašnje iskustvo uključivanja u društveno korisno učenje

	DKU	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
motivacija	Ne	118	3,83	,63
	Da	49	3,94	,68

Ponovo, nije se očekivalo kako će u istraživanju sudjelovati dovoljan broj organizacija s iskustvom DKU-a, a da bi bili u mogućnosti provesti analizu vezano za udruge koje tu metodu učenja uključuju u svoj rad. No, prilikom obrade podataka, obzirom na utvrđen dovoljan broj udruga s iskustvom sudjelovanja u društveno korisnom učenju, urađena je dodatna analiza. Obrada t-testom ($t = 0,99$; $df = 165$; $p > 0.05$) nije potvrdila očekivanu razliku nego pokazala da i oni sa i bez iskustva DKU-a imaju podjednaku, relativno visoku motivaciju za uključivanje u DKU.

Prilikom postavljanja hipoteza, tendencija je bila ista kao i kod drugog istraživačkog problema. Vodeći se sličnostima studentske prakse i društveno korisnog učenja s obzirom na trajanje, vrstu dionika i obrazovne ishode, očekivalo se kako će udruge s iskustvom studentske prakse biti motiviranije za uključivanje u društveno korisno učenje. Ovakve hipoteze nisu potvrđene što prejudicira da motivacija za društveno korisno učenje ne ovisi o prethodnim iskustvima i potrebama uključivanja vanjskih aktera u organizacije, u ovom slučaju studentske prakse i volontiranja.

Slično pretpostavlja i istraživanje koje je proveo Felder (2022.), a kojim se nastojalo utvrditi razlikuju li se organizacije u zajednici u svojim percepcijama društveno korisnog učenja s obzirom na to je li im primarna motivacija za sudjelovanje u DKU bila obrazovanje studenata ili povećanje kapaciteta organizacije. Kvantitativna obrada podataka pokazala je da nema statistički značajne razlike tj. efekta motivacije društvenog partnera na percepciju društveno korisnog učenja. Dakle, iako bi bilo značajno utvrditi koji su aspekti sudjelovanja u društveno korisnom učenju najznačajniji za partnere u zajednici, rezultati istraživanja koje je proveo Felder (2022.) pokazuju da partneri u zajednici imaju uglavnom slična, pozitivna iskustva sa svim aspektima koje društveno korisno učenje podrazumijeva te se odlučuju na sudjelovanje u istom, bez obzira na razinu ili vrstu njihove motivacije. Taj se nalaz nadopunjuje rezultatima ovog istraživanja – prema kojima prethodno iskustvo uključivanja vanjskih aktera u rad organizacije nije važan čimbenik motivacije za uključivanjem u društveno korisno učenje.

4.4. Najvažnije dobrobiti za udrugu/zajednicu vezane uz uključivanje u društveno korisno učenje

Četvrtim istraživačkim pitanjem željelo se utvrditi koje su to najvažnije dobrobiti za udrugu, odnosno zajednicu vezane uz uključivanje u društveno korisno učenje. Nakon kvalitativne analize dobivenih rezultata dobivene su kategorije, odnosno kodovi koji su navedeni u tablici 4.8.

Tablica 4.8. Najvažnije dobrobiti za udrugu/zajednicu vezane uz uključivanje u društveno korisno učenje

KATEGORIJE	KODOVI
POPULARIZACIJA VOLONTERSTVA	Povećanje broja volontera Unaprjeđenje (razvoj) volonterstva Promocija volonterstva
UNAPRJEĐENJE SOCIJALNIH USLUGA	Poboljšanje kvalitete pruženih usluga korisnicima Razvoj novih usluga Pružanje usluga većem broju korisnika Širenje mreže socijalnih usluga
UNAPRJEĐENJE LJUDSKIH POTENCIJALA	Povećanje broja zaposlenih Dostupnosti kompetentnijih zaposlenika Stjecanje novih znanja zaposlenika, studenata i volontera u udruzi/zajednici
	Razvoj suradnje s akademskom zajednicom
	Prikupljanje donatora za udrugu/zajednicu
	Povećanje vidljivosti udruge

Organizacije civilnog društva navode različite dobrobiti za uključivanje u društveno korisnog učenja. Većina njih kao jednu od važniji dobrobiti procijenila je **popularizaciju volonterstva u zajednici**. Naime, uključivanjem u društveno korisno učenje *povećavaju broj volontera* unutar svoje organizacije („više volontera, uključivanje novih volontera, stjecanje volontera, Novi volonteri spremni za društveni angažman, povećanje volontera“), *unaprjeđuju volonterstvo kao institut* („podržavanje razvoja volonterstva u zajednici, podržavanje razvoja budućih volontera, poboljšanje postojećih volonterskih programa“) te se uključivanjem u

društveno korisno učenje *promiče volonterstvo* unutar njihove zajednice („*promocija volonterstva*“). Ranija istraživanja pokazala su kako je jedna od važnih dobiti društvenih partnera u zajednici zbog kojih se uključuju u društveno korisno učenje upravo stjecanje dodatnih ljudskih resursa u vidu studenata koji ulažu svoje vrijeme, znanje i vještine u rješavanje problema ili zadovoljenje potreba u zajednici (Driscoll i sur., 1996., prema Modić Stanke 2019.). Također, prema podacima projekta „EDUpolicy LAB – društveno korisnim učenjem do jednakih obrazovnih mogućnosti“, kao jedna od važnih dobrobiti uključivanja u društveno korisno učenje iz perspektive vanjskih partnera, navodi se mogućnost rada s volonterima, odnosno studentima (Begić i sur, 2019.). Navedeni podaci govore u prilog rezultatima dobivenim ovim istraživanjem. No, valja kritički raspraviti činjenicu kako neki od sudionika možda nisu razumjeli ili ne razumiju koncept društveno korisnog učenja, pa su iz tog razloga istaknuli volonterstvo kao jednu od važnih dobrobiti ove metode učenja fokusirajući se na jedan njezin element, a zanemarujući ostale. No, većina organizacija upoznata je sa pojmom volonterstva te volontere i uključuju u rad svojih udruga. Obzirom na navedeno, valja naglasiti kako se društveno korisno učenje razlikuje od volontiranja jer korist od aktivnosti društveno korisnog učenja ne ostvaruje samo korisnik, udruga i/ili zajednica nego i student, a njegova svrha nije samo pružanje pomoći/usluge nego i učenje – u čemu društveni partneri imaju važnu mentorsku ulogu. Dobiveni rezultati mogu se promatrati i na način da udruge studente percipiraju kroz ulogu volontera jer im predstavljaju dodatan ljudski resurs koji pomaže i/ili sudjeluje u rješavanju problema i zadovoljavanju potreba korisnika, iako su u rad njihove udruge uključeni kroz društveno korisno učenje. U tom je pogledu važno da imaju u vidu svoju ulogu mentora iz koje im pomaže u ostvarivanju ciljeva učenja i pružanja pomoći zajednici kako bi ujedno i njihove potrebe i potrebe sveučilišta bile zadovoljene. Također, važna je i uloga nastavnika pošto su oni odgovorni za stvaranje i održavanje suradnje s partnerima, pojašnjavanje i po potrebi podsjećanje na uloge svih uključenih u društveno korisno učenje.

Kao drugu važnu dobrobit zbog koje se uključuju u društveno korisno učenje, organizacije civilnog društva navode **unaprjeđenje socijalnih usluga koje pruža udruga/zajednica**. Navedeno možemo potvrditi i nalazima u literaturi, budući da se smatra kako društveno korisno učenje doprinosi pružanju korisnih usluga u zajednici

istraživanja (Eyler, 2001., prema Modić Stanke i Mikelić Preradović, 2023.). Unaprjeđenje socijalnih usluga koje pružaju prema dobivenim rezultatima obuhvaća **poboljšanje kvalitete pruženih usluga korisnicima** („podizanje kvalitete usluga u zajednici, poboljšala bi se kvaliteta pružanja usluge, udruga bi bila u boljoj mogućnosti zadovoljiti potrebe naših korisnik“), **razvoj novih usluga** („razvoj novih usluga/doprinos razvoju zajednice, razvijanje socijalnih usluga i prava“), **pružanje usluga većem broju korisnika** („pružanje usluga većem broju korisnika, zadovoljavanje potreba većeg broja korisnika“) te **širenje mreže socijalnih usluga** („širenje mreže usluga“). Očekivano je da će se uključivanjem dodatnih ljudskih resursa (studenta) utjecati na pružanje usluga većem broju korisnika, ali i poboljšanje pružene usluge jer isto sa sobom donosi više vremena za pojedine korisnike i/ili usluge, ali i nova znanja i vještine koje nove ljudske snage donose te na taj način unaprjeđuju već postojeće usluge (Modić Stanke, 2016.). Vezano za razvoj novih usluga, isto možemo promatrati u kontekstu već ranije spomenutih dodatnih vremenskih, ljudskih i financijskih kapaciteta udruga te vještina i znanja koje studenti sa sobom donose u organizacije civilnog društva. Studenti društveno korisnim učenjem imaju priliku povezati svoje novostečena znanje sa praksom te ponuditi neka nova znanstveno utemeljena rješenja, što utječe na razvoj novih usluga, a time povezano i na širenje mreže socijalnih usluga organizacija civilnog društva.

Nadalje, kao važnu dobrobit koju prepoznaju za uključivanje u društveno korisno učenje, organizacije civilnog društva navode **unaprjeđenje ljudskih potencijala**. Pod navedenim pojmom podrazumijevaju **povećanje broja zaposlenih** („potencijalni novi djelatnici, nadomjestak kadra, razvoj udruge kroz više ljudskih kapaciteta“), **dostupnost kompetentnijih zaposlenika** („dostupnost mladih akademski obrazovanih osoba, usvajanje novih znanja zaposlenika udruge“) i **stjecanje novih znanja zaposlenika, studenata i volontera u udruzi/zajednici** („pomaganje studentima da usvoje potrebna znanja i vještine, stjecanje novih znanja i vještina, stjecanje znanja i vještine za studente, pomaganje studentima da usvoje potrebna znanja i vještine“). Dobiveni rezultati potvrđuju neka ranija istraživanja koja su pokazala kako sudjelovanjem u društveno korisnom učenju društveni partneri dolaze do novih ljudskih resursa, u pogledu dodatne ljudske snage, volontera, odnosno mogućih

budućih zaposlenika (Vizenor i sur., 2017.). Već ranije spomenuto istraživanje Sandy i Holland (2006.) pokazalo je kako partneri u zajednici dobit od društveno korisnog učenja percipiraju kroz izravan utjecaj u pogledu stjecanje dodatnih ljudskih kapaciteta kroz obogaćivanje njihove organizacije putem jačanje ljudskih resursa koji doprinose jačanju društvenog kapitala zajednice te općenito promicanju društvene pravde kroz izgradnju zajednice i premošćivanje jaza između teorije i prakse (Modić Stanke i Mikelić Preradović, 2023.). Također, stjecanje novih znanja zaposlenika, studenata i volontera u društveno neprofitnim organizacijama povezujemo sa činjenicom kako pripadnici akademske zajednice (studenti i nastavnici) svojim ulaskom u udruge donose novu energiju, znanja i vještine, ali i znanstveno utemeljena rješenja koja mogu doprinijeti zajednici te na taj način unaprjeđuju radnu okolinu (Ferrari i Worrall, 2000.).

Iako nedovoljno podataka za kategorizaciju izjava, kao važnim prilikom obrade podataka istaknule su se izjave sudionika koje su svrstane samo na razini kodova, no budući na njihovu pojavnost, isti su uvršteni kao rezultati obrađenih podataka. Naime, udruge su kao važne dobiti uključivanja u društveno korisno učenje prepoznale **razvoj suradnje s akademskom zajednicom** („jačanje suradnje sa akademskom zajednicom, nastavak suradnje s akademskom zajednicom, povezivanje sa akademskom/stručnom zajednicom, suradnja sa stručnjacima iz akademske zajednice“), **prikupljanje donatora za udruhu/zajednicu** („mogućnosti upoznavanje potencijalnih donatora, uspostavljanje ili razvoj suradnje s novim dionicima, stjecanje mreže kontakata za buduće suradnje“) i **povećanje vidljivosti udruge** („promidžba i vidljivost udruge, promidžba udruge u zajednici, promocija udruge i njezina rada, predstavljanje rada Udruge široj javnosti“). Spomenuta dobit vezana za razvoj suradnje s akademskom zajednicom očekivana je, budući da sudjelovanjem u društveno korisnom učenju društveni partneri osnažuju svoju vezu sa sveučilištem, dobivaju pristup sveučilišnim izvorima i povezuju se sa stručnjacima određenog područja, a na isto se nadovezuje dobit prikupljanja novih donatora jer na taj način jačaju svoj kredibilitet prilikom traženja sredstava (Vernon i Ward, 1999.). Kao posljednja važna dobit koju društvene organizacije percipiraju sudjelovanjem u društveno korisnom učenju navodi se povećanje vidljivosti udruge. Naime, neupitno je kako će sudjelovanjem u takvim projektima ostvariti nove

kontakte, proširiti izvor informacija te se pretpostavlja kako će se takvi projekti i javno predstaviti. Tome u prilog govore i istraživanja koja navode kako su organizacije spremne javno oglašavati takve projekte i koristiti ih za promidžbu rada ili proizvoda koje su studenti izvršili putem društveno korisnog učenja (Akpabio, 2012., prema Vizenor i sur., 2017.).

4.5. Glavni razlozi uključivanja društvenih organizacija u društveno korisno učenje

Posljednjim istraživačkim pitanjem nastojalo se utvrditi koji su to glavni razlozi zbog kojih se društvene organizacije uključuju, odnosno žele uključiti u metodu društveno korisnog učenja. Obzirom na otvoreno pitanje postavljeno u web anketi, nakon kvalitativne analize prikupljenih odgovora, dobivene su kategorije, odnosno kodovi prikazani u tablici 4.9.

Tablica 4.9. Glavni razlozi uključivanja društvenih organizacija u društveno korisno učenje

KATEGORIJE	KODOVI
PROMICANJE VOLONTERA I VOLONTERSKE KULTURE UNUTAR UDRUGE/ZAJEDNICE	Povećanje broja volontera u udruzi/zajednici Uključivanje kompetentnih volontera u rad udruge/zajednice Poticanje volonterstva unutar udruge/zajednice
UNAPRIJEĐENJE KOMPETENCIJA STUDENATA UKLJUČENIH U RAD UDRUGE/ZAJEDNICE	Pružanje prilike studentima za usvajanje novih znanja, vještina i iskustava Pružanje mogućnosti studentima za povezivanje teorijskih znanja i praktičnog rada
POVEĆANJE LJUDSKIH KAPACITETA	Stjecanje nove radne snage Poticanje studenata za ostvarivanjem karijere u civilnom sektoru
	Razvijanje suradnje sveučilišta/akademske zajednice i udruga

Kao glavne razloge za uključivanje u društveno korisno učenje organizacije civilnog društva navode *promicanje volontera i volonterske kulture unutar udruge/zajednice* pri čemu misle na **povećanje broja volontera u udruzi/zajednici** („povećanje broja volontera, stjecanje novih volontera, uključivanje većeg broja

volontera“), **uključivanje kompetentnih volontera u rad udruge/zajednice** („angažman volontera s određenim stručnim znanjima, stjecanje volontera koji bi željeli raditi u udruzi i razvijati društveno korisne projekte, stjecanje novih akademski obrazovanih volontera koji bi nam pomogli u ostvarivanju naših djelatnosti i ciljeva“) te **poticanje volonterstva unutar udruge/zajednice** („podržavanje razvoja budućih volontera, razvoj volonterstva, poticanje volonterizma, podržavanje razvoja budućih volontera“). Kao što je već u nekoliko navrata istaknuto, sudjelovanje u društveno korisnom učenju organizacijama civilnog društva, odnosno partnerima, omogućava stjecanje dodatnih ljudskih resursa, a to je ovim istraživanjem pokazano. Naime, sudionici istraživanja kao jedan od glavnih razloga za uključivanje u ovu metodu učenja navode povećanja broja volontera u njihovoj udruzi, a što govori o prilog tome da društveni partneri nakon završenog procesa društveno korisnog učenja, zadržavaju studente za nastavak suradnje u obliku volontiranja ili zaposlenja (Modić Stanke, 2019.). Sudionici ovog istraživanja uključivanjem u društveno korisno učenje promiču volonterstvo i to je još jedan razlog za uključivanje u isto, kao i mogućnost suradnje s kompetentnijim volonterima. Ovaj razlog za uključivanjem u društveno korisno učenje možemo povezati s činjenicom da mogućnost rada s volonterima vide kao moguću dobrobit ove metode učenja (Begić i sur., 2019). Ovakvi se rezultati djelomično preklapaju s rezultatima dobivenim istraživačkim pitanjem vezanim uz dobrobiti uključivanja u društveno korisno učenje, gdje su sudionici naveli kako je suradnja sa kompetentnim studentima jedna od dobrobiti sudjelovanja u društveno korisnom učenju. Iz ovog možemo zaključiti kako društvene organizacije članove akademske zajednice smatraju kompetentnim i stručnim akterima koji će unaprijediti rad u njihovim organizacijama.

Kao drugi glavni razlog uključivanja u društveno korisno učenje sudionici istraživanja naveli su **unaprjeđenje kompetencija studenata uključenih u rad udruge/zajednice**. Očekivano je kako će studenti uključivanjem u ovu metodu učenja pozitivno utjecati na vlastiti akademski, ali i osobni razvoj, pa tako i unaprjeđenje svojih kompetencija (Modić Stanke i Mikelić Preradović, 2023). Navedeno se očituje kroz **pružanje prilike studentima za usvajanje novih znanja, vještina i iskustava** („pomaganje studentima da usvoje potrebna znanja i vještine i

razvoj novih usluga u zajednici, pomaganje studentima da usvoje potrebna znanja i vještine, izuzetno nam je važno da budući stručnjaci steknu praktična znanja i vještine koje će kada završe obrazovanje primjenjivati na korisnike“) i **pružanje mogućnosti studentima za povezivanje teorijskih znanja i praktičnog rada** („želja za povezivanjem teorije i prakse kako bi budući profesionalci bili što sposobniji za rješavanje problema u zajednici, poticaj studenata da se (naučena) teorija primjeni u praktičnome radu, prijenos znanja i iskustava s terena na studente“). Navedeni rezultati govore u prilog već ranijim nalazima koje pronalazimo u literaturi, pa tako Begić i suradnici (2019.) navode kako su važne dobrobiti/razlozi za uključivanje studenata u društveno korisno učenje razumijevanje teorijskog znanja u stvarnom kontekstu, jasna artikulacija znanja o svijetu i problemima te ostvarivanje kontakata i budućih suradnji s različitim tipovima organizacija. Društveno korisno učenje neupitno pruža studentima povezivanje usvojene teorije i prakse koje ih potiče na kritičko razmišljanje te im pruža im mogućnost novih načina razmišljanja i iskustvo projektnog rada, što obogaćuje njihovo cijeloukupno iskustvo (Modić Stanke, 2019.).

Nadalje, kao još jedan razlog za uključivanje u društveno korisno učenje sudionici navode **povećanje ljudskih kapaciteta u udruzi**, a što obuhvaća **stjecanje nove radne snage** („regrutiranje novih potencijalnih zaposlenika, povećavanje ljudskih potencijala, stjecanje besplatne radne snage, udruga bi dobila besplatan stručni kadar, stjecanje besplatne radne snage“) i **poticanje studenata za ostvarivanjem karijere u civilnom sektoru** („očekuje se da će te aktivnosti doprinijeti češćem odlučivanju studenata za ostvarenje karijere upravo u organizacijama civilnog društva, poticanje studenata na uključivanje u civilno društvo kao budući radni potencijal, upoznavanje studenata s važnošću aktivnog sudjelovanja u zajednici i prilika da uče kroz iskustvo, smatram da je nužno među studentima promovirati i prezentirati rad organizacija civilnog društva“). Činjenicu kako društveno korisno učenje udrugama, odnosno organizacijama donosi besplatnu radnu snagu koju kasnije mogu zadržati u obliku volontera ili potencijalnih budućih zaposlenika nije potrebno ponovo dodatno razmatrati, već promovirati prilikom promicanja ove metode učenja. Isto tako, prilikom uspostavljanja novih partnerstava s organizacijama civilnog društva vrijedilo bi spomenuti nalaz kako sudjelovanje u društveno korisnom učenju studentima omogućuje upoznavanje s radom organizacija

civilnog društva te bolje razumijevanje njihovog djelovanja, što ih u budućnosti može potaknuti na ostvarivanje karijera u tom sektoru (Crew i Stitt-Gohdes, 2012., prema Vizenor i sur., 2017.). Pokazalo da isto ističu i organizacije civilnog društva u ovom istraživanju. Po svemu sudeći, organizacije civilnog društva ipak razumiju ključne elemente društveno korisnog učenja kao pedagoške metode te su svjesni pozitivnog učinka za sve uključene aktere i širu zajednicu što govori o njihovom razumijevanju ove metode učenja, ali i važnosti njezine provedbe koja ima pozitivan učinak na sve uključene aktere, ali i cijeloukupnu zajednicu.

Kao posljednji razlog, na razini koda, sudionici navode **razvijanje suradnje sveučilišta/ akademske zajednice i udruga** („širenje mreže partnerstva i suradnje s akademskom zajednicom, suradnja sa sveučilištem, za akademsku zajednicu - vrijednost povezivanja sa zajednicom u praksi, održavanje pozitivnog odnosa sa sveučilištem, dobra suradnja s akademskom zajednicom, poticanje pozitivnog odnosa sa sveučilištem i udruga“). Suradnja sa akademskom zajednicom te dodatan izvor ljudskih resursa, u ovom slučaju besplatna radna snaga od strane sudionika istraživanja navedena je i kao percipirana dobrobit i kao razlog zbog kojeg se organizacije civilnog društva uključuju u društveno korisno učenje. Jačanje suradnje s akademskom zajednicom pokazalo se važnim prediktorom uključivanja u društveno korisno učenje, a rezultati ovog istraživanja ukazuju kako ga zaista uviđaju i same organizacije (George-Paschal i sur., 2019). Dapače, budući da postoji određeno preklapanje kodova i kategorija vezano uz glavne dobrobiti društveno korisnog učenja i glavne razloge za uključivanjem u društveno korisno učenje – možemo zaključiti da je kvalitativna analiza potvrdila i dodatno pojasnila nalaze dobivene kvantitativnom analizom, prema kojoj su percipirane dobrobiti društveno korisnog učenja u korelaciji s motivacijom za sudjelovanje u društveno korisnom učenju.

5. Ograničenja istraživanja

Iako je provedeno istraživanje temeljeno na spoznajama iz dostupne znanstvene i stručne literature, te unatoč provedenom postupku planiranja istraživanja prije njegove provedbe, tijekom provedbe istraživanja (prikupljanja i obrade podataka) uočene su mogućnosti za unapređenje ovog istraživanja kao i za otklanjanje nekih nedostataka.

Obzirom da podaci u literaturi ukazuju na nedostatak podataka o sudjelovanju u društveno korisnom učenju, moguće je pretpostaviti da bi se kvalitativnim istraživačkim pristupom došlo do značajnijih podataka. Naime, drugi i treći istraživački problem u ovom istraživanju pokazali su kako nema razlike u očekivanjima društvenih organizacija vezane uz moguće dobrobiti uključivanja u društveno korisno učenje s obzirom na dosadašnje iskustvo uključivanja vanjskih aktera u rad organizaciju, ali i kako ne postoji statistički značajna razlika u motivaciji društvenih organizacija za uključivanjem u društveno korisno učenje s obzirom na dosadašnje iskustvo uključivanja vanjskih aktera u rad organizacije. Iako se očekivalo kako će se dokazati statistički značajna razlika, isto nije potvrđeno što možemo promatrati u kontekstu nedovoljne istraženosti ovog područja, a naročito iz perspektive organizacija civilnog društva u Republici Hrvatskoj. Kvalitativni pristup mogao bi biti prikladniji za tumačenje dosadašnjih iskustva sudionika istraživanja, ali i prikupljanje novih spoznaja te bolje razumijevanje samih konstrukata istraživanja, stoga možemo pretpostaviti kako bi se takvim istraživačkim pristupom možda prikupilo više spoznaja koje bi se mogle dalje upotrijebiti s ciljem provjera hipoteza (Milas, 2005.) Stoga, u vidu ovog istraživanja možemo pretpostaviti kako bi se drugim metodama prikupljanja podataka kao što su intervju ili fokus grupe, a karakteristične su za spomenuti kvalitativni pristup dobile relevantn(ij)e informacije za produblјivanje znanja o društveno korisnom učenju. Na taj bi način tijekom prikupljanja podataka sudionici sami nametnuli neke teme ili određene informacije koje bi doprinijele boljem razumijevanju postavljenog cilja istraživanja.

Nadalje, prilikom kvalitativne obrade podataka, moglo se zaključiti kako neki od ispitanika možda ne razumiju pojam društveno korisnog učenja te ga poistovjećuju sa pojmom volontiranja, iako su u anketnom upitniku bile jasne smjernice te stručna objašnjenja pojma društveno korisnog učenja i njegovih razlika, odnosno sličnosti s volontiranjem i studentskom praksom kao oblicima uključivanja vanjski aktera u rad organizacija. Stoga bi možda bilo dobro da se prije rješavanja upitnika provjerilo jesu li svi dobro pročitali uputu i razumiju li svi jednako ključne koncepte.

Vežano za pristup samom istraživanju, jedno od ograničenja možemo pronaći u izboru samog uzorkovanja. U ovom je istraživanju korištena neprobabilistička

metoda uzorkovanja, a kojoj se nameće pitanje reprezentativnosti budući da se istom ne može utvrditi kolika je vjerojatnost izbora neke osobe u uzorku, pa se shodno navedenom ne može tvrditi kako je uzorak obuhvaćen ovakvim istraživanjem reprezentativan za populaciju koju ona predstavlja (Milas, 2005). Također, svi sudionici ovog istraživanja dobrovoljno su pristali na isto što ponovno može ukazivati na jednoznačnost dobivenih rezultata. Vezano na navedeno, nameće pitanje zbog čega se svi kojima je bio upućen poziv za anketni upitnik, na isti nisu odazvali. Jedan od mogućih razlog jest nedostatak vremena ili interesa za temu istraživanja ili metodu društveno korisnog učenja, u kojem slučaju bi bilo značajno dobiti uvid i u njihovu percepciju spomenutog. Broj sudionika koji su sudjelovali u ovom istraživanju je optimalan, budući da su za isto kontaktirane sve organizacije civilnog društva, odnosno udruge koje provode programe i projekte u području socijalne skrbi i financirane su sredstvima iz državnog proračuna Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, socijalne politike i mladih.

Većina udruge u području socijalne skrbi javlja se na barem neki vid natječaja koje spomenuto Ministarstvo raspisuje te su obzirom na svoja obilježja heterogene. Obzirom na navedeno, isto može biti još jedno ograničenje ovog istraživanja kojim se nastoji dobiti uvid u društveno korisno učenje iz perspektive organizacija civilnog društva, budući da istim nisu obuhvaćene udruge iz drugih područja kao npr. zdravstva, tehničkih i informacijskih i drugih područja. Odnosno, dobiveni rezultati možda su primjenjivi na populaciju najinteresantniju ili vezanu uz akademsko područje socijalnog rada, ali na temelju istih ne možemo generalizirati zaključke o percepciji dobrobiti i motivaciji udruge interesantnijih drugim strukama. Među sudionicima istraživanja gotovo da nije bilo niti jedne organizacije koja u svoj rad ne uključuje nekog od vanjskih aktera, bilo da je riječ o volonterima ili studentima, a što je utjecalo na rezultate istraživanja, budući da smo se time vodili prilikom postavljanja hipoteza očekujući razliku u odnosu na njihova dosadašnja iskustva. Također, često su organizacije s iskustvom volontiranja ujedno imale i iskustvo studentske prakse i/ili uključivanja u društveno korisno učenje pa nije jasno koliko su se ta iskustva preklapala i je li to u konačnici utjecalo na dobivene rezultate istraživanja.

Dodatno, nameće se pitanje jesu li dobiveni rezultati primjenjivi na društveno korisno učenje samo u okviru područja društvenih i humanističkih znanosti ili ih je moguće generalizirati na suradnju svih udruga i studija neovisno o području djelovanja. Udruge u području socijalne skrbi mogu imati drugačija iskustva vezana za volontiranje tendiraju većem uključivanju studenata u rad kroz metodu društveno korisnog učenja u odnosu na udruge iz nekih drugih područja, pa stoga ne možemo generalizirati o percepciji motivacije i dobrobiti udruga nekih drugih struka. Ponovo naglašavamo kako je sudjelovanje u istraživanju bilo anonimno te su sudionici u svakom trenutku od istog mogli odustati. U tijelu e-maila kojeg su zaprimili sudionici bilo je naglašeno kako na pitanja odgovaraju u ime udruge koju predstavljaju, a ne u svoje osobno ime. Međutim, moguće je da su neki od njih zanemarili uputu te odgovarali na pitanja iz vlastite perspektive umjesto iz perspektive udruge – u kojem slučaju nije poznato koliko njihova perspektiva odgovara perspektivi udruge koju predstavljaju. Obzirom na navedeno, dobiveni rezultati su možda subjektivna percepcija zaposlenika udruge koji je ispunjavao web anketu. Također, uvidom u podatke sudionika primijećeno je kako su sudionici po svojim obilježjima vrlo heterogeni. Naime, raspon radnog staža u udruzi ispred koje su odgovarali na pitanja kretao se u rasponu od 6 mjeseci do 30 godina, kao i njihova pozicija u udruzi, odnosno zanimanje. Sudionici u udrugama bili su zaposleni na radnom mjestu računovođe, stručnog radnika, tajnice, izvršnog direktora i slično, a što svakako utječe na količinu informacija kojima raspolažu o svojoj udruzi, kao i percepciji o temi koja se istražuje. Obzirom na navedeno, pretpostavlja se kako bi svrsihodnije bilo da je u uvodnom djelu upitnika bilo naznačeno kako je potrebno da anketni upitnik ispuni voditelj ili odgovorna osoba udruge ili osoba najdužeg radnog staža u istoj, no to bi možda negativno djelovalo na broj sudionika istraživanja.

Kao metoda prikupljanja podataka odabrana je web anketa. Ovakva metoda prikupljanja podataka bila je primjenjiva zbog svoje ekonomičnosti, ali i samih ograničenja vezanih za mogućnost kontaktiranja organizacija civilnog društva te njihovo sudjelovanje u istraživanju. Također, ovakvim odabirom ankete izbjegnuta je mogućnost utjecaja samog istraživača na odgovore sudionike, no ono što je sporno pri odabiru ovakve ankete jest da neki od sudionika odustanu prilikom ispunjavanja te dolazi do osipanja samih sudionika, što utječe na rezultate samog istraživanja.

Naposljetku, korištenje web ankete ne osigurava da će sudionici točno protumačiti pitanja i dati valjane odgovore, što u kombinaciji s visokom razinom anonimnosti potencijalno može značiti i nisku razinu odgovornosti samih ispitanika (Maliković, 2015.).

6. Praktične implikacije

Provedenim istraživanjem nastojao se dobiti uvid u dosad nedovoljno istraženu perspektivu organizacija civilnog društva vezano uz percepciju dobrobiti uključivanja u zajednicu kroz društveno korisno učenje. Kako bi Sveučilište moglo dodatno razvijati svoju civilnu misiju, nužno je uspostavljanje kvalitetne, međusobno uvažavajuće, obostrano korisne i dugoročno održive suradnje akademske i društvene zajednice, a programi društveno korisnog učenja zbog svog fokusa na ravnopravnost i recipročnost odnosa najbolji su izbor za to.

Postojanje podataka o očekivanjima društvenih organizacija vezanima uz dobrobit društveno korisnog učenja akademskoj zajednici olakšava uspostavljanje inicijalnog kontakta i suradnje s (budućim) partnerima. U jednom pogledu identificiraju se ključni elementi na koje se akademski partneri trebaju usmjeriti prilikom promidžbe društveno korisnog učenja u svrhu uspostavljanja suradnje, a u drugom se osvještava potreba za komunikacijom o realnosti izvedivosti pojedinih očekivanja u sklopu određene suradnje ili vremenskog perioda. Opisano sprečava efekt kontrasta i posljedično nezadovoljstvo tj. razočarenje suradnjom svih aktera. Također, ovo istraživanje pokazalo je kako su očekivanja i motivacija neprofitnih organizacija za sudjelovanjem u društveno korisnom učenju povezani, stoga bi se sveučilišta prilikom traženja potencijalnih, budućih partnera trebala usmjeriti ka onima koji imaju viša očekivanja te su time i motiviranija. Kao dodatno vrijedna informacija mogla bi biti i pretpostavka da promjena očekivanja može dovesti do promjena u motivaciji te na taj način povećati broj potencijalnih partnera - što sveučilištima može služiti kao putokaz za daljnju promidžbu društveno korisnog učenja.

Nadalje, postojanje podataka o motivaciji društvenih organizacija za sudjelovanje u aktivnostima društveno korisnog učenja omogućuje sveučilišnim uredima i centrima da organiziraju diseminacijske aktivnosti i edukacije te planiraju načine pružanja podrške kako bi se uspostavila nova te unaprijedila postojeća partnerstva akademske

i društvene zajednice. Rezultatima koji ukazuju na to da prethodno iskustvo nije važan čimbenik interesa društvenih organizacija, akademska zajednica dobiva informaciju da je ciljana skupina potencijalnih društvenih partnera još i veća nego li je inicijalno očekivano, a identifikacijom konkretnih očekivanja i razloga za sudjelovanje u društveno korisnom učenju dobiva argumente koji povećavaju vjerojatnost uspostave suradnje. Navedeno bi moglo pridonijeti razvoju novih instrumenata za evaluaciju metode društveno korisnog učenja te tako doprinijeti dokazima učinkovitosti ove metode, kao i identifikaciji mogućnosti za unapređenje pojedine suradnje – što je u skladu i sa nastavnom i sa istraživačkom i sa civilnom misijom sveučilišta. Kao što je već spomenuto, ovim istraživanjem dobiveni su podaci o tome što motivira neprofitne organizacije za uključivanje u društveno korisno učenje pa sveučilišta isto mogu promovirati prilikom traženja potencijalnih partnera. Također, razlozi za uključivanje u društveno korisno učenje koje su naveli predstavnici udruga, sveučilištima ne samo da može služiti kao orijentacija za razvijanje novih suradnji, već i za jačanje već postojećih s naglaskom na dobiti koje udruge ostvaruju sudjelovanjem u društveno korisnom učenju.

Podaci dobiveni ovim istraživanjem potvrdili su već neke postojeće spoznaje koje nalazimo u literaturi. Svakako je značajan podatak koji govori da postoji povezanost između motivacije i očekivane dobrobiti organizacija civilnog društva za uključivanjem u društveno korisno učenje. U skladu s time, kvalitativnom obradom podataka došlo se do spoznaje kako udruge neke kategorije prepoznaju i kao dobit i kao razlog zbog kojih se uključuju u ovu metodu učenja. Dobiveni rezultati mogu služiti kao promocija društveno korisnog učenja u akademskim krugovima u Republici Hrvatskoj, budući da ista još uvijek nije u dovoljnoj mjeru zastupljena, a ovo istraživanje ukazuje na njezine dobrobiti koje ima za same društvene partnere. Prilikom istog važno je istaknuti neke od razloga zbog kojih se udruge uključuju u društveno korisno učenje poput promocije volonterske kulture, povećanja ljudskih kapaciteta ili unaprjeđenja kompetencija studenata uključenih u rad, a što je pokazalo provedeno istraživanje. Naposljetku, praktična implikacija ovog istraživanja jest u mogućem poticaju za daljnja istraživanja na temu društveno korisnog učenja, naročito iz perspektive društvenih dionika i organizacija koja su u literaturi i najmanje zastupljena.

7. Zaključak

Društveno korisno učenje oblik je uključivanja vanjskih aktera u rad organizacija koje donosi dobrobiti za sve uključene; studente, organizacije civilnog društva i akademsku zajednicu. Razlikuje se od drugih oblika studentskih aktivnosti, odnosno volontiranja i studentske prakse jer korist od takve aktivnosti ostvaruje i studenti i klijent odnosno korisnik koji prima uslugu, a svrha istog je ujedno i učenje i društveno korisna aktivnost, odnosno pomaganje. Istraživanja govore kako su dobrobiti od uključivanja u ovu metodu učenja za sve uključene višestruke pa tako i za organizacije civilnog društva. Provedenim istraživanjem pokazalo se kako postoji statistički značajna povezanost između očekivanih dobrobiti uključivanja u društveno korisno učenje i motivacije za istim, pri čemu su se društvene organizacije s izraženijim pozitivnim očekivanjima glede dobrobiti društveno korisnog učenja ujedno i pokazale motiviranije za sudjelovanje u takvim aktivnostima. Spomenuti rezultati sugeriraju kako će neprofitne organizacije koje su motiviranije za uključivanje u društveno korisno učenje ujedno percipirati i više dobrobiti vezane uz takav način rada, a što je važan nalaz za razvijanje budućih suradnji sveučilišta i društvene zajednice. Rezultati ovog istraživanja pokazali su kako su neki od razloga zbog kojih se udruge uključuju u društveno korisno učenje promicanje volontera i volonterske kulture unutar udruge/zajednice, unaprjeđenje kompetencija studenata uključenih u rad udruge/zajednice, razvijanje suradnje sveučilišta/ akademске zajednice i udruga i povećanje ljudskih kapaciteta, dok su kao najveće dobrobiti za sudjelovanje u društveno korisnom učenju procijenili popularizaciju volonterstva, unaprjeđenje socijalnih usluga koje pruža udruga/zajednica, unaprjeđenje ljudskih potencijala udruge/zajednice, razvoj suradnje s akademskom zajednicom, prikupljanje donatora za udrugu/zajednicu i povećanje vidljivosti udruge. Ovim istraživanjem nije utvrđeno postojanje razlike u očekivanjima društvenih organizacija vezane uz moguće dobrobiti uključivanja u društveno korisno učenje s obzirom na dosadašnje iskustvo uključivanja vanjskih aktera u rad organizaciju. Također, nije potvrđena hipoteza o postojanju statistički značajne razlike u motivaciji društvenih organizacija za uključivanjem u društveno korisno učenje s obzirom na dosadašnje iskustvo uključivanja vanjskih aktera u rad organizacije. Usprkos tome, dobiveni rezultati ostavljaju prostor za daljnja istraživanja društveno korisnog učenja

iz perspektive organizacija civilnog društva. Svakako valja uzeti u obzir činjenicu kako je ovo jedno od prvih istraživanja u Republici Hrvatskoj na opisanu temu, iz perspektive organizacija civilnog društva. Također, ovim su istraživanjem obuhvaćene udruge iz područja pretežito društvenih i humanističkih struka, što ostavlja prostora za provjeru navedenih hipoteza među strukama koje nisu srodne navedenim djelatnostima. Dobiveni rezultati mogu doprinijeti razvoju novih metoda evaluacije društveno korisnog učenja te tako doprinijeti dokazima učinkovitosti ove metode, ali i prepoznavanju mogućnosti za unapređenje pojedine suradnje – što je u skladu i sa nastavnom i sa istraživačkom i sa civilnom misijom sveučilišta.

Literatura

1. Abes, E.S., Jackson, G., & Jones, S.R. (2002). Factors That Motivate and Deter Faculty Use of Service-Learning. *Michigan Journal of Community Service Learning*, 9, 5-17.
2. Basinger, N. & Bartholomew, K. (2006). Service-Learning in Nonprofit Organizations: Motivations, Expecations, and Outcomes. *Michigan Journal of Community Service Learning*, 12, 15-26.
3. Begić, J., Berbić, K.E., Matannović, L., Milesunić, D., Paraga, M., Tomasić, S., & Zec., K. (2019). *Od realizacije do promjene: Vodič za pokretanje programa društveno korisnog učenja*. Zagreb: Institut za razvoj obrazovanja.
4. Bosanac., M. & Milutinović, J. (2022). Treća misija sveučilišta – osnovne razlike u pristupima. *Obrazovanje za poduzetništvo / Education for Entrepreneurship*, 12 (1), 20-32.
5. Compagnucci, L. & Spigarelli, F. (2020). The Third Mission of the University: A systemic literature review on potentials and constraints. *Tehnological Forecasting & Social Change*, 161, 12284.
6. Celio, C. I., Durlak, J., & Dymnicki, A. (2011). A meta-analysis of the impact of service- learning on students. *Journal of Experiential Education*, 34 (2), 164-181.
7. Chupp, M.G. & Joseph, M.L. (2010). Getting the Most Out of Service Learning: Maximizing Student, University and Community Impact. *Journal Of Community Practice*, 18, 190-212.
8. Ćulum, B & Ledić, J. (2011). *Sveučilišni nastavnici i civilna misija sveučilišta*. Rijeka. Filozofski fakultet u Rijeci.
9. Dwivedi, A. K., Mallawaarachchi I. &, Alvarado L .A. (2017). Analysis of small sample size studies using nonparametric bootstrap test with pooled resampling method. *Statistic in Medicine* 36 (14).
10. Dumičić, K. & Žmuk, B. (2009). Karakteristike korisnika interneta u Hrvatskoj i reprezentativnost internetskih anketa. *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*, 7 (2), 115-140.

11. ESF (2017). Podrška razvoju partnerstava organizacija civilnog društva i visokoobrazovnih ustanova za provedbu programa društveno korisnog učenja. Preuzeto 17.6.2023. <http://www.esf.hr/natjecaji/dobro-upravljanje/podrška-razvoju-partnerstava-organizacija-civilnog-drustva-i-visokoobrazovnih-ustanova-za-provedbu-programa-drustveno-korisnog-ucenja/>
12. Europe Engage – Croatia National Report (2016). Preuzeto 17.06.2022. s:<https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/7e5f06eb-ea25-4bb4-b8f1-9b351bc3848d/FULL%20UPLOAD%20OK%20OK.pdf>
13. Eyler, J. S., Giles, Jr. D.E., Stenson, C. M. & Gray, C. J. (2001). *At A Glance: What We Know about The Effects of Service-Learning on College Students, Faculty, Institutions and Communities*, 1993-2000. Nashville. Vanderbilt University.
14. Felder, J. P. (2022). *The Role of Motivation in Community Partner Perceptions of Service Learning*. Electronic Theses and Dissertations. Georgia Southern University.
15. Ferrari, J.R. Woeall, L. (2000). Assessments by Community Agencies: How „the Other Side“ Sees Service-Learning. *Michigan Journal of Community Service Learning* 7, 35-40.
16. Furco, A. (1996). Service-Learning: A balanced Approach to experiential Eduaction. *Michigan Journal of Community Service Learning* 7, 35-40.
17. Galloway, A. (2005). Non-probability sampling. *Encyclopedia of Social Measurement*, 2 (1), 859-864.
18. Geller, J.D., Zuckerman, N. & Seidel, A. (2016). Service-Learning as a catalyst for Community Development: How Do Community Partners Benefit From Service-Learning?. *Education and Urban Society* 48 (2), 151-175.
19. Heffernan, K. (2001). Service Learning in Higher Education. *National Campus Compact Brown University*.

20. Juzbašić, M. & Vukasović Hlupić, T. (2015). Osobine ličnosti i motivi za volontiranje. Psihologijske teme. *Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu*, 24 (2), 279-304.
21. Lau, K. H., Chan, M.Y.L., Yeung, C.L.S. & Snell, R.S. (2021). An Exploratory Study of the Community Impacts of Service-Learning. *Metropolitan Universities*, 33 (1), 106-128.
22. Majdak, M. & Modić Stanke, K. (2022). Dobit društveno korisnog učenja iz perspektive budućih socijalnih radnika. *Ljetopis socijalnog rada*, 29 (2), 285-303.
23. Maliković, M. (2015). *Internetska istraživanja*. Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci. Preuzeto 5. 11. 2023. <https://www.ffri.uniri.hr/files/izdavacka/M%20Malikovic%20-%20Internetska%20istrazivanja.pdf>
24. Milas, G. (2005). *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Zagreb: Naklada Slap.
25. Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike. (2023). Preuzeto 26.12.2023. <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Volonterstvo/KOMPARATIVNA%20STATISTIKA%20VOLONTIRANJA%202021-2022.pdf>
26. Ministarstvo znanosti i obrazovanja. (2017). Studija o stručnoj praksi u visokom obrazovanju. Preuzeto 26.12.2023. <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/VisokoObrazovanje/RazvojVisokogObrazovanja/Studija%20o%20stru%C4%8Dnoj%20praksi%20u%20visokom%20obrazovanju.pdf>
27. Mount, J. (16). Why donors give. *Nonprofit Management & Leadership*, 7, 3-14.
28. Oliver, P. (2010). *The student's guide to research ethics*. Maidenhead: Open University Press.
29. Mikelić Preradović, N. (2009). *Učenjem do društva znanja: Teorija i praksa društveno korisnog učenja*. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
30. Mikelić Preradović, N. (2015). Društveno korisno učenje. Preuzeto dana 10.3.2024. s <https://inf.ffzg.unizg.hr/index.php/hr/drustveno-korisno-ucenje>.

31. Modić Stanke, K. (2019). Priručnik o društveno korisnom učenju. U: *Društveno korisno učenje u STEM području – priručnik*. Zajednica tehničke kulture Osječko-baranjske županije, 9-86, Osijek.
32. Modić Stanke, K. & Putarek, V. (2016). Odrednice interesa studenata za društveno korisno učenje. U: Orel, M (ur.). *International Conference EDUvision 2016 „Modern Approaches to Teaching the Coming Generations“*. Ljubljana: EDUvision, 1105-1117.
33. Modić Stanke, K. & Mikelić Preradović, N. (2023). „Service Learning Tackling Educational Inequality“. U: *The Palgrave Handbook of Global Social Problems*, ur. Cham: Springer International Publishing, 1-29.
34. Modić Stanke, K., Tomurad, I. & Majdak, M. (2021). *Benefits and Implications of a hybrid Service-learning model*. Social Work Study Centre, Faculty of Law, University of Zagreb. Proceedings of ICERI2021 Conference.
35. Nacionalna strategija stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva od 2012. do 2016. godine. (2012) Vlada Republike Hrvatske. Zagreb. Preuzeto 26.12.2023. <https://udruga.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Nacionalna%20strategija%20stvaranja%20poticajnog%20okru%C5%BEenja%20za%20razvoj%20civilnog%20dru%C5%A1tva%202012-2016.pdf>
36. Paschal G. L., Hawkins, A., & Graybeal, L. (2019). Investigating the overlapping Experiences and Impacts of Service-Learning. *Michigan Journal of Community service Learning* 25 (2), 43-61.
37. Petri, A. (2015). Service-Learning from the Perspective of Community Organizations, *Journal of Public Scholarship in higher Education* 5, 93-110.
38. Pribbenov, D. A. (2005). The Impact of Service-Learning Pedagogy on Faculty Teaching and Learning. *Michigan Journal of Community Service Learning* 11, 25-3.
39. Sandy, M. & Holland, B. A. (2006). Different Worlds and Common Ground: Community Partner Perspectives on Campus-Community Partnerships. *Michigan Journal of Community Service Learning*, 13 (1), 30-43.

40. Stolnik, N. & Trstenjak, B. (2022). Implementacija oblak aplikacije za praćenje provedbe studentske prakse. *Zbornik Međimurskog veleučilišta u Čakovcu*, 13 (1), 83-89.
41. Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet, Sveučilište u Zagrebu (2023). Preuzeto 26.12.2023. <https://www.pravo.unizg.hr/kolegiji/terenska-praksa-iz-socijalne-gerontologije/>
42. Vizenor, N., Souza, J.T. & Ertmer, J. J. (2017). Benefits of Participating in Service-Learning, Business-related Classes: assessing the Impact on the Community Partners. *The Journal of Research in Business Education*, 58 (1), 1-9.
43. Vernon, A. & Ward, K. (1999). Campus and Community Partnerships: Assessing Impacts & Strengthening Connections. *Michigan Journal of Community Service Learning* 6, 30-37.
44. Udruga Krijesnica, (2023). Preuzeto 26.12.2023. <http://krijesnica.hr/volonteri/>
45. Urbanc, K., B., M. & L., V. (2016). Toerijski i iskustveni okviri za razvoj modela studentske prakse u području socijalnog rada. *Ljetopis socijalnog rada*, 23 (1), 5-38.
46. Yorio, P. L., & Ye, F. (2012). A meta-analysis on the effect of service-learning on the social, personal, and cognitive outcomes of learning. *Academy of management learning & education*, 11 (1), 9-27.
47. Zakon o volonterstvu (2007, 2013, 2021). *Narodne novine*, 58/07., 22/13., 84/21.

Prilog 1: Tablice kodiranja

Prema Vašem mišljenju, koje tri najvažnije dobiti za udrugu/zajednicu proizlaze iz suradnje s akademskom zajednicom na aktivnostima društveno korisnog učenja?

Izjava	Kod	Kategorija
<i>Povećanje volonterskog angažmana</i>	Povećanje broja volontera	
<i>Više volontera</i>		
<i>uključivanje novih volontera</i>		
<i>stjecanje volontera</i>		
<i>Novi volonteri spremni za društveni angažman</i>		
<i>povećanje volontera</i>		
<i>Sjecanje novih volontera</i>		
<i>povećanje interesa mladih za volontiranjem</i>		
<i>Podržavanje razvoja budućih volontera</i>	Unaprjeđenje (razvoj) volonterstva	Popularizacija volonterstva
<i>Razvoj volonterizma</i>		
<i>Podržavanje razvoja budućih volontera</i>		
<i>Podržavanje razvoja volonterstva u zajednici</i>		
<i>Podržavanje razvoja budućih volontera</i>		
<i>poboljšanje postojećih volonterskih programa</i>		
<i>unaprjeđenje volonterstva</i>		
<i>promocija volonterstva</i>	Promocija volonterstva	
<i>Promicanje volonterstva</i>		
<i>poboljšanje kvaliteta usluga u udruzi</i>	Poboljšanje kvalitete pruženih usluga korisnicima	
<i>unaprijeđenja postojećih usluga</i>		
<i>socijalne usluge koje udruga provodi postaju vidljivije i dodatno se koriste</i>		
<i>Podizanje kvalitete usluge za krajnje korisnike</i>		
<i>Podizanje kvalitete usluga u zajednici</i>		
<i>Poboljšala bi se kvaliteta</i>		

<i>pružanja usluge, udruga bi bila u boljoj mogućnosti zadovoljiti potrebe naših korisnika</i>		Unaprjeđenje socijalnih usluga koje pruža udruga/zajednica
<i>poboljšanje kvalitete u pružanju socijalnih usluga</i>		
<i>Kvalitetnije usluge koje pruža udruga</i>		
<i>Povećanje kvalitetnije usluge za krajnjeg korisnika</i>		
<i>Razvoj novih usluga / doprinos razvoju zajednice</i>	Razvoj novih usluga	
<i>Razvijanje socijalnih usluga i prava</i>		
<i>novi proizvodi/usluge</i>		
<i>razvoj novih usluga</i>		
<i>pružanje usluga većem broju korisnika</i>	Pružanje usluga većem broju korisnika	
<i>zadovoljavanje potreba većeg broja korisnika</i>		
<i>Mogućnost da se pomogne većem broju korisnika</i>		
<i>širenje mreže usluga</i>	Širenje mreže socijalnih usluga	
<i>širenje mreža socijalnih usluga</i>		
<i>Potencijalni novi djelatnici</i>	Povećanje broja zaposlenih	
<i>nadomjestak kadra</i>		
<i>ljudski resursi</i>		
<i>Razvoj udruge kroz više ljudskih kapaciteta</i>		
<i>Osigurati će mojoj udruzi dodatne ljudske resurse</i>		
<i>dodatni ljudski resursi</i>		
<i>Omogućavanje novih ljudskih resursa</i>		
<i>Dodatna radna snaga</i>		
<i>unaprjeđenje ljudskih resursa organizacije</i>		
<i>besplatan stručni kadar</i>		
<i>Stjecanje besplatne radne (studentske) snage</i>		
<i>dostupnost mladih akademski obrazovanih osoba</i>	Dostupnosti kompetentnijih	Unaprjeđenje ljudskih potencijala udruge/zajednice
<i>Usvajanje novih znanja zaposlenika udruge</i>		

<i>jačanje ljudskog kapitala u zajednici</i>	zaposlenika	
<i>stručni kadar za pojedinu vrstu invaliditeta</i>		
<i>stjecanje znanja i vještina nova znanja</i>	Stjecanje novih znanja zaposlenika, studenata u volontera u udruzi/zajednici	
<i>Stjecanje novih znanja</i>		
<i>Stjecanje znanja i vještina za studente</i>		
<i>Pomaganje studentima da usvoje potrebna znanja i vještine</i>		
<i>Stjecanje znanja i vještina za studente</i>		
<i>Pomaganje studentima da usvoje potrebna znanja i vještine</i>		
<i>Nova znanja</i>		
<i>Nova znanja i vještine koje mogu poboljšati naše aktivnosti</i>		
<i>Nova specifična znanja</i>		
<i>Širenje znanja i iskustva</i>		
<i>Prijenos znanja</i>		
<i>Proširivanje znanja</i>		
<i>Stjecanje znanja</i>		
<i>Širenje znanja</i>		
<i>Usvajanje novih znanja i tehnika</i>		
<i>Prijenos znanja</i>		
<i>Nova znanja iz akademske zajednice</i>		
<i>Pomaganje studentima da usvoje potrebna znanja i vještine</i>		
<i>Stjecanje novih znanja</i>		
<i>Nova saznanja</i>		
<i>Stjecanje znanja o različitostima</i>		
<i>Stjecanje novih znanja i iskustva</i>		
<i>Umrežavanje/suradnja sa akademskom zajednicom</i>	Razvoj suradnje s akademskom zajednicom	
<i>Suradnjom s akademskom zajednicom aktivnosti</i>		
<i>povećanje suradnje s</i>		

<i>akademsom zajednicom</i>		
<i>Jačanje suradnje sa akademskom zajednicom</i>		
<i>nastavak suradnje s akademskom zajednicom</i>		
<i>povezivanje sa akademskom/stručnom zajednicom</i>		
<i>suradnja sa raznim fakultetima ili sveučilištima</i>		
<i>suradnja sa stručnjacima iz akademske zajednice</i>		
<i>razvoj suradnje s akademskom zajednicom</i>		
<i>Suradnja s akademskom zajednicom</i>		
<i>razvoj suradnje s akademskom zajednicom s ciljem daljnjih suradnji</i>		
<i>mogućnosti upoznavanje potencijalnih donatora</i>		
<i>po mogućnosti donatori</i>		
<i>uspostavljanje ili razvoj suradnje s novim dionicima</i>		
<i>stjecanje mreže kontakata za buduće suradnje</i>	Prikupljanje donatora za udruhu/zajednicu	
<i>Razvoj mreže donatora/suradnika</i>		
<i>Stvaranje novih potencijalnih partnerstava za zajedničku prijavu na natječaje</i>		
<i>Poboljšanje marketinških aktivnosti udruge</i>		
<i>Promidžba i vidljivost udruge</i>		
<i>Razvijanje ugleda u zajednici</i>	Povećanje vidljivosti udruge	
<i>promidžba udruge u zajednici</i>		
<i>Promocija udruge i njezina rada</i>		
<i>Jača promocija rezultata rada udruge</i>		
<i>Promidžba Udruge</i>		
<i>Predstavljanje rada Udruge široj javnosti</i>		

Koji su najvažniji razlozi zbog kojih (bi) se Vaša udruga odlučila za suradnju sa akademskom zajednicom kroz društveno korisno učenje?

Izjava	Kod	Kategorija
<i>Povećanje volontera</i>	Povećanje broja volontera u udruzi/zajednici	Promicanje volontera i volonterske kulture unutar udruge/zajednice
<i>povećanje broja volontera</i>		
<i>Stjecanje novih volontera</i>		
<i>Širenje mreže volontera</i>		
<i>uključivanje većeg broja volontera</i>		
<i>Prikupljanje potencijalnih volontera</i>	Uključivanje kompetentnih volontera u rad udruge/zajednice	
<i>suradnja i razvijanje nekih novih aktivnosti i programa u kojima volonteri iz određenih područja mogu istaknuti svoje vještine</i>		
<i>angažman volontera s određenim stručnim znanjima</i>		
<i>stjecanje volontera koji bi željeli raditi u udruzi i razvijati društveno korisne projekte</i>		
<i>Stjecanje novih akademski obrazovanih volontera koji bi nam pomogli u ostvarivanju naših djelatnosti i ciljeva</i>	Poticanje volonterstva unutar udruge/zajednice	
<i>poticanje volonterstva</i>		
<i>Podržavanje razvoja budućih volontera</i>		
<i>Razvoj volonterstva</i>		
<i>poticanje volonterizma</i>		
<i>Podržavanje razvoja budućih volontera</i>		
<i>Podržavanje razvoja budućih volontera</i>		
<i>Uključili bi se zbog samog promicanja volonterstva</i>		
<i>volonterstva i upoznavanjem s mogućnostima koje ono pruža</i>		

<i>Podržavanje razvoja budućih volontera</i>		
<i>doprinos razvoju volonterizma u udruzi</i>		
<i>poticanje volonterizma</i>		
<i>Studenti bi usvojili neka nova znanja i iskustva</i>		
<i>Pomaganje studentima da usvoje potrebna znanja i vještine</i>	Pružanje prilike studentima za usvajanje novih znanja, vještina i iskustava	Unaprijeđenije kompetencija studenata uključenih u rad udruge/zajednice i njihov budući angažman u civilnom sektoru
<i>Pomaganje studentima da usvoje potrebna znanja i vještine</i>		
<i>Pomaganje studentima da usvoje potrebna znanja i vještine i razvoj novih usluga u zajednici</i>		
<i>Pomaganje studentima da usvoje potrebna znanja i vještine</i>		
<i>Podrška studentima u stjecanju novih znanja</i>		
<i>Pomaganje studentima da usvoje potrebna znanja i vještine</i>		
<i>Pomaganje studentima da usvoje potrebna znanja i vještine</i>		
<i>Pomaganje studentima da usvoje potrebna znanja i vještine</i>		
<i>Izuzetno nam je važno da budući stručnjaci steknu praktična znanja i vještine koje će kada završe obrazovanje primjenjivati na korisnike</i>		
<i>Društveno korisno učenje je nešto što bi studentima/icama omogućilo da uče ali i nude svoja znanja i vještine što bi uvelike povećalo njihovu motiviranost da se bave ovim što studiraju</i>		
<i>Pomaganje studentima da usvoje potrebna znanja i vještine</i>		
<i>Omogućavanje studentima razvoj vještina koje će im</i>		

<i>biti potrebne u radu</i>		
<i>Smatramo kako takvim oblikom suradnje možemo doprinijeti kvalitetnijem obrazovanju studenata</i>		
<i>Sudjelovanje u društveno korisnom učenju je korisno za članove udruge ali i studente u njihovom osobnom razvitku</i>		
<i>Želimo pridonijeti razvoju kompetencija studenata_ica kako bi oni postali stručnjaci s kojima ćemo u budućnosti nastaviti surađivati i doprinositi pozitivnim promjenama za naše korisnike</i>		
<i>Nova iskustva za studente</i>		
<i>Poticaj studenata da se (naučena) teorija primjeni u u praktičnome radu</i>		
<i>Prijenos znanja i iskustava s terena na studente</i>		
<i>Pružanje podrške studentima da se upoznaju s praktičnom primjenom raznih društvenim modela</i>		
<i>Provedbom predmetnog programa i podučavanjem studenata o značenju, ulozi i postignućima civilnog društva kroz sustav visokog obrazovanja utjecat će se na razvoj njihovih građanskih vještina, te će se doprinijeti kvalitetnijim ishodima učenja budući da kroz ovakav način učenja studenti bolje upoznaju realne prilike u društvu te lakše razumiju i usvoje teoriju dobivenu na određenom kolegiju</i>		
	Pružanje mogućnosti studentima za povezivanje teorijskih znanja i praktičnog rada	

<i>želja za povezivanjem teorije i prakse kako bi budući profesionalci bili što sposobniji za rješavanje problema u zajednici</i>		
<i>smatram da je nužno među studentima promovirati i prezentirati rad organizacija civilnog društva</i>	Poticanje studenata za ostvarivanjem karijere u civilnom sektoru	
<i>Očekuje se da će te aktivnosti doprinijeti češćem odlučivanju studenata za ostvarenje karijere upravo u organizacijama civilnog društva</i>		
<i>poticanje studenata na uključivanje u civilno društvo kao budući radni potencijal</i>		
<i>upoznavanje studenata s važnošću aktivnog sudjelovanja u zajednici i prilika da uče kroz iskustvo</i>		
<i>smatram da je nužno među studentima promovirati i prezentirati rad organizacija civilnog društva</i>		
<i>Nedovoljno ljudskih resursa u udruzi</i>	Stjecanje nove radne snage	Povećanje ljudskih kapaciteta
<i>Regrutiranje novih potencijalnih zaposlenika</i>		
<i>povećavanje ljudskih potencijala</i>		
<i>stjecanje besplatne radne snage</i>		
<i>Udruga bi dobila besplatan stručni kadar</i>		
<i>Zapošljavanje potencijalnih budućih radnika</i>		
<i>stjecanje besplatne radne snage</i>		
<i>dobar odnos s</i>		

<i>akademsom zajednicom</i>	Razvijanje suradnje sveučilišta/ akademske zajednice i udruga	
<i>Razvijanje suradnje s akademskom zajednicom</i>		
<i>poticanje pozitivnog odnosa sa sveučilištem</i>		
<i>širenje mreže partnerstva i suradnje s akademskom zajednicom</i>		
<i>Suradnja sa sveučilištem</i>		
<i>Za akademsku zajednicu - vrijednost povezivanja sa zajednicom u praksi</i>		
<i>održavanje pozitivnog odnosa sa sveučilištem</i>		
<i>Dobra suradnja s akademskom zajednicom</i>		
<i>Poticanje pozitivnog odnosa sa sveučilištem</i>		
<i>Suradnja sa akademskom zajednicom je jako bitna</i>		
<i>suradnja s akademskom zajednicom nam olakšava dolazak do novih volontera</i>		
<i>poticanje suradnje sveučilišta i udruge</i>		
<i>ostvariti još bolju suradnju s akademskom zajednicom</i>		
<i>održavanje i razvoj i jačanje odnosa sa sveučilištem i drugim obrazovnim institucijama</i>		